

Толас Радзілы

ШТОТЫДНЁВАЯ ГАЗЕТА ДЛЯ СУАЙЧЫННІКАЎ
ЗА МЕЖАМІ БАЦЬКАЎШЧЫНЫ

№ 52 30 снежня 1993 г. Выдаецца з 1955 г.

(2350) Цана 10 рублёў.

У апошнія дні адыходзячага года і на Беларусі нарэшце сталі назірацца пэўныя прыкметы ўжо блізкага свята: на цэнтральным праспекце сталіцы наладжваецца ілюмінацыя, у парках і на плошчах ставяць навагоднія ёлкі, вітрыны магазінаў зазіхаюць серабрыстай мішурой. Сціпла, безумоўна. Але гэта ўсё, чым можа сёння парадаваць сваіх грамадзян наша дзяржава. Сёлета нават традыцыйны навагодні кулёчак з цукеркамі дастанецца не ўсім дзецям. У Мінску гарвыканком аплаціць толькі навагодняе прадстаўленне ў Палацы спорту, а на падарункі і аўтобусы, каб прывезці дзяцей, грошай няма. Дагэтуль гарантаваны кожнаму сталічнаму школьніку навагодні святочны мінімум сёлета адмяняецца. Так, цяжка жыве Беларусь. Але адбіраць навагодні кулёк з цукеркамі ў сваіх і так не вельмі спешчаных дзяцей — справа невысакародная. Хутчэй за ўсё гэтыя "грамадскія" цукеркі і сапраўды не вельмі патрэбны дочкам і сынам тых адказных дарослых, якія прымалі такое расэнне. Але ж у першую чаргу дзяржаўны клопат павінен быць не пра іх, а пра тых дзетак, для якіх агульная зьяючая ёлка на плошчы, магчыма, замяніць уласную ў хаце, бо тая не па кішэні бацькам, а "грамадская" цукерка не стане лішняй сярод небагатых святочных пачастункаў.

Найвялікшая прывабнасць і прыцягальнасць навагодняга свята ў тым, што яно дорыць усім нам надзею. Нягледзячы ні на што, так будзе і на гэты раз. А ўжо ад нас залежыць, каб падараная Новым годам надзея нарэшце спраўдзілася і вочы ўсіх дзяцей Беларусі свяціліся толькі шчасцем.

(На 3-й стар. газеты з чытачамі дзеліцца сваімі пераднавагоднімі, але, на жаль, не вельмі святочнымі думкамі і пачуццямі тыя, ад каго ў значнай ступені залежыць, якім будзе для ўсіх год наступны).

Жак ПРЭВЕР.

КАБ НАМАЛЯВАЦЬ ПАРТРЭТ ПТУШКІ

Намалюйце спачатку клетку — адчыніце шырока дзверцы, намалюйце затым штосьці прыгожае, штосьці простае, штосьці добрае, штосьці неабходнае для птушкі. Прыхіліце сваё палатно да дрэва ў дуброве, у садзе альбо ў пушчы, схавайцеся за дрэвам — ні слова, ні гук, ні руху... Часам птушка прылятае хутка, А бывае, мінаюць год за годам без аніводнай сустрэчы. Не трацьце надзеі, чакайце! Чакайце, калі трэба, бо хуткі ці доўгі прылёт гэтай птушкі не мае ніякіх адносін да поспеху вашай карціны. А з'явіцца птушка — [каб толькі з'явілася!] — упарта маўчыце, чакайце, пакуль заляціць яна ў клетку: і калі заляцела, —

зачыніце паціху дзверцы пэндзалем. Потым тую клетку, пруюк за пруючком, сатрыце, ані пёрка птушынага не закрانیце. Намалюйце вясёлае дрэва, знайдзіце для птушкі найлепшую ў свеце галінку, намалюйце зялёнае лісце, свежы вецер, пылінкі ў праменнях, і камарыкаў гул, ды гарачае лета! Потым трэба чакаць, каб яна заспявала. Ваша птушка не хоча спяваць! Нядобрая гэта прыкмета, знак, што кепская ваша карціна... А калі запые, — гэта добрая вельмі прыкмета, знак, што можаце вы падпісацца: пёрка ў птушкі пазычце ласкава і сваё напішыце імя ў куточку карціны.

Пераклад з французскай мовы Эдзі АГНЯЦВЕТ.

(На таткі з нагоды выхаду зборніка перакладаў з французскай і бельгійскай паэзіі "У пошуках Няздзейснага" змешчаны на 6-й стар.).

ПАДЗЕІ ЛЮДЗІ ФАКТЫ

З ПРЭС-ЦЭНТРА БСДГ

КАРУПЦЫЯ І АХОПЛЕНА ЎСЯ ЎЛАДА

Выканаўчы камітэт Цэнтральнай Рады БСДГ прыняў заяву накіонт выступлення на сесіі Вярхоўнага Савета часовай камісіі па вывучэнню дзейнасці камерцыйных структур.

У заяве адзначаецца, што даклад А.Лукашэні не ўтрымлівае нічога прынцыпова новага. Скарыстаныя ў ім факты ўжо вядомыя ўважлівым чытачам газет. Садаклад С.Антончыка з’яўляецца больш прынцыповым, бо выкрывае асноўныя прычыны карупцыі: кансервацыя старой палітычнай сістэмы, адсутнасць эканамічных рэформ і сітуацыя прававога бязладдзя, што стварае спрыяльныя ўмовы для абагачэння кіруючай наменклатуры.

Выканком ЦР БСДГ сцвярджае: трохдзённае абмеркаванне пытання аб дзейнасці камерцыйных структур паказала, што карупцыя ахоплена ўсе эшалоны ўлады — ад сельскіх і пасялковых да Вярхоўнага Савета, ад выканкомаў мясцовых Саветаў да Савета Міністраў.

Слова “карупцыя” ў перакладзе з лацінскай азначае “падкуп”, і можна без перабольшання сказаць, што ў нас падкупленая ўлада. Толькі гэтым тлумачыцца рост злачыннасці ў краіне, асабліва злачыннасці арганізаванай. Падкупленыя дзялкі ценявога бізнесу чыноўнікі і дэпутаты не могуць прыняць адпаведных законаў і практычных захадаў дзеля спынення гэтага зла. Наадварот, яны зацікаўлены ў бязладдзі і неразбярэжы, каб абагацацца за кошт народа.

Звесткі аб карупцыі ва ўсіх эшалонах улады прымушаюць зрабіць практычную выснову — гэты Вярхоўны Савет і гэты ўрад павінны пайсці ў адстаўку. Паранейшаму надзённым застаецца патрабаванне дэмакратычных партый і рухаў аб сфармаванні кааліцыйнага ўрада і датэрміновых выбарах.

Каб пазбавіць народ магчымасці атрымаць інфармацыю аб карупцыі ў органах улады і кіравання, большасць Вярхоўнага Савета вырашыла правесці закрытае пасяджэнне, якое ператварылася ў звычайную сварку, дзе высвятлялася адно пытанне: хто больш узяў і ўкраў.

На пасяджэнні прагучала прапанова адмовіцца ад заявы, якую Вярхоўны Савет прыняў у кастрычніку 1992 года. Тады, адхіліўшы патрабаванне 380 тысяч выбаршчыкаў аб правядзенні рэферэндуму, Вярхоўны Савет паабяцаў хутчэй прыняць Канстытуцыю Рэспублікі Беларусь і правесці вясной 1994 года датэрміновыя выбары. Як бачым, чапляючыся за ўладу, пракамуністычная большасць у парламенце гатова адмовіцца ад уласнага абяцання датэрміновых выбараў.

Закрытае пасяджэнне 16 снежня гэтага года было выкарыстана для чарговых нападаў на С.Шушкевіча, рэакцыянеры зноў патрабавалі яго адстаўкі.

Выканком Цэнтральнай Рады БСДГ заклікаў усіх грамадзян Беларусі патрабаваць датэрміновых выбараў у Вярхоўны Савет вясной 1994 года і падтрымаць рух забастовачных камітэтаў, якія змагаюцца за сфармаванне кааліцыйнага ўрада і датэрміновыя выбары.

АДКУЛЬ ДЗЬМЕ ВЕЦЕР

ЗНОЎ ВЯЛІКАЯ І МАГУТНАЯ

Як падкрэсліў Аляксандр Шохін, расійскі віцэ-прэм’ер, Расія на ставіць жорсткай умовай заключэння якіх-небудзь эканамічных дагаворанасцей аб становішчы расіян у краінах Садружнасці, “хаця такія звязкі, але не жорсткія, усё ж існуюць”. Ён таксама заявіў, што лічыць мэтазгодным увесці ў краінах СНД другой дзяржаўнай мовай рускую. Гэта, паводле яго слоў, дазволіла б вырашыць многія штучна раздутыя праблемы, а таксама “было б у інтарэсах краін, іх мірнага, стабільнага развіцця, нармальнага адносін з суседзямі”.

Пасля гэтых заяў нашы радзімыя інтэрнацыяналісты, трэба думаць, накінуцца з новай апантанасцю на дзяржаўны статус беларускай мовы.

ГОСЦЬ НА СВАЁЙ РАДЗІМЕ

БЕЛАРУСКАЯ АРБІТА Я. ЗАПРУДНІКА

Ва ўніверсітэце культуры ў Мінску адбылася сустрэча Яўкі Запрудніка з выкладчыкамі і студэнтамі гэтай ВНУ. Гісторык, паэт, журналіст, грамадскі дзеяч, Яўка Запруднік не такі ўжо і рэдкі госць на сваёй Радзіме. Яго арбіта перасякае і Амерыку, і Беларусь. Нядаўна ён выдаў у ЗША кнігу “Беларусь на скрыжаваннях гісторыі” на англійскай мове, цяпер рыхтуецца выкладаць цыкл лекцый “Гісторыя і палітыка Беларусі” у Калумбійскім універсітэце.

Сваю кнігу Яўка Запруднік з удзячнасцю падараваў універсітэту культуры, а на пажаданне прачытаць курс лекцый не толькі амерыканскім

студэнтам, але і беларускім адказаў шчырай згодзі. Сустрэча з гэтым цікавым і эрудзіраваным

УЗНАГАРОДЫ

СВАЕ, НАЦЫЯНАЛЬНЫЯ

У Галоўным упраўленні пагранічных войск пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь зацверджаны і ўжо ўручаюцца знакі салдацкай доблесці з нацыянальнай сімволікай “Выдатнік пагранвойск Беларусі” 1-й і 2-й ступені.

Магчыма, хутка з’явіцца ў пагранічнікаў і свой медаль — “За адзнаку ў ахове дзяржаўнай мяжы Рэспублікі Беларусь”. Палажэнне аб статусе гэтай узнагароды распрацоўваецца. Уручыць ёсць за што. Толькі ў гэтым годзе беларускія вартавыя мяжы затрымалі 1 079 парушальнікаў. Да таго ж сёлета канфіскавана 1 315 адзінак зброі.

ВЫСТАВА

ЛІТАРАТУРА ЭМІГРАЦЫІ

У Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі адкрылася выстаўка літаратуры беларускай эміграцыі са Злучаных Штатаў Амерыкі. Калекцыю кніг, часопісаў (усяго 611 адзінак) перадаў у падарунак бібліятэцы дырэктар Беларускага інстытута навукі і мастацтва ў Нью-Йорку, доктар Вітаўт Кіпель у час правядзення Першага з’езда беларусаў свету.

На выстаўцы будуць прадстаўлены матэрыялы па гісторыі Беларусі, мове, літаратуры, рэлігіі.

ВЕСТКІ АДУСЮЛЬ

ПРЫНЯЦЬ неадкладныя захады да паскарэння вываду расійскіх войск з тэрыторыі Беларусі, патрабаваць ад Расіі як мага хутчэй забраць ад нас сваю ядзерную зброю, спыніць будаўніцтва станцыі папярэджання ракетнага нападу каля Баранавічаў і звярнуцца да міжнароднай супольнасці юрыдычна прызнаць наш суверэнітэт — такі зварот да Вярхоўнага Савета Беларусі прыняла выканаўчая рада Беларускага згуртавання ваіскоўцаў.

ПОМНІК Максіму Гарэцкаму будзе ўзведзены ў Мінску ў 1994 годзе. Такое рашэнне ў сувязі са 100-годдзем з дня нараджэння выдатнага пісьменніка і дзеяча нацыянальнай культуры прыняў урад Беларусі. На гэтыя мэты будзе выдзелена з рэзервавага фонду Савета Міністраў 12 мільёнаў рублёў.

САВЕТ Міністраў рэспублікі прыняў пастанову аб перайменаванні Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра імя Яўкі Купалы ў Нацыянальны акадэмічны тэатр імя Яўкі Купалы. У сувязі з новым статусам урад рэспублікі даручыў адпаведным міністэрствам разгледзець умовы аплаты працы работнікаў тэатра — службовыя аклады купалаўцаў павысяцца ў 1,7 раза.

У СХОВІШЧАХ абласных філіялаў Нацыянальнага банка надзейна схаваны беларускія грошы — рубель і грош. Пакуль іх ніхто не бачыў і пра іх нічога невядома. Вядома толькі, што за выраб нашай нацыянальнай валюты мюнхенскай фірме заплачана 10 мільёнаў долараў, ступень надзейнасці яе не надта высокая. Пасля прыбыцця апошняй партыі грошай у Мінск клішэ і штампы былі знішчаны ў прысутнасці беларускай дэлегацыі.

ПОСПЕХ Дзяржаўнага ансамбля танца Беларусі быў настолькі вялікі, што ўсе артысты атрымалі званні ганаровых грамадзян штата Мінесота, ЗША, дзе адбыліся выступленні ансамбля. А 7 снежня было аб’яўлена Днём беларускага ансамбля ў Сент-Пол — сталіцы штата.

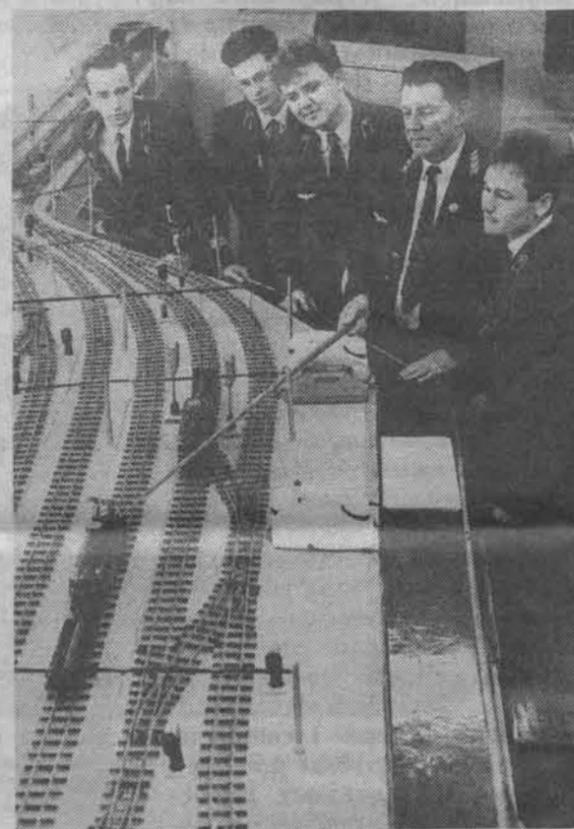
САПРАЎДНЫ сюрпрыз да Каляд атрымалі нашы пазыты Аляксандр Разанаў, Сяргей Панізьнік і Юсіф Васілеўскі. Яны сталі дыпламантамі міжнароднага літаратурнага конкурсу, які праводзіў пад эгідай ЮНЕСКА ў 1992 годзе і быў прысвечаны 500-годдзю адкрыцця Амерыкі.

“Я добра разумею, што калі не стрымаюся, калі ўзарвуся, кінуся ў палеміку і буду даказваць, што не вярблюд, — праяўлю слабасць, на якую не маю права. Але іншы раз і я не вытрымліваю. Асабліва тады, калі, скажам, выступае народны дэпутат і кажа: “Мои избиратели говорят” або “Мои избиратели требуют!”. Паспрабуй спрачацца з такім дэмагогам! “Мои избиратели...” Ну а сам ты што — свайго розуму, свайго погляду не маеш? Цябе ж, відаць, за розум, за мудрасць, за разважлівасць дэпутатам выбралі! Дык праяві ж гэтыя свае якасці і выберы з шырокага, як мора, спектра патрабаванняў сваіх выбаршчыкаў самае галоўнае, што патрэбна не толькі “твям выбаршчыкам”, а ўсяму народу Беларусі! Узніміся ад асабістага да дзяржаўнага маштабу!..

На вялікі жаль, такіх дэпутатаў няма, у якіх уся пазіцыя, уся аргументацыя зводзіцца да “мои избиратели требуют...”

(З інтэр’ю Старшыні Вярхоўнага Савета Беларусі Станіслава ШУШКЕВІЧА газеце “Рэспубліка”).

АДУКАЦЫЯ

Усім вядомы ў Гомелі інстытут інжынераў чыгуначнага транспарту пераўтвораны ў Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт транспарту. Цяпер тут пачалі навучанне будучых інжынераў для гарадскога электратранспарту, аўтагаспадарак, а таксама спецыялістаў жыллёва-камунальнага гаспадаркі і рачнога транспарту рэспублікі.

НА ЗДЫМКУ: прарэктар універсітэта прафесар кафедры “Упраўленне эксплуатацыйнай работай” Валянцін ЯРАШЭВІЧ на занятках са студэнтамі.

ПРОСИМ -- ДАЮЦЬ

ЛЕКІ З ГЕРМАНІІ

На асабістую просьбу Старшыні Вярхоўнага Савета рэспублікі Станіслава Шушкевіча адгукнуўся міністр унутраных спраў зямлі Паўночна-Рэйн-Вестфалія ФРГ пан Герберт Шноар. У Дзюсельдорфе знайшлі сродкі і набылі лякарствы на суму 400 000 нямецкіх марак.

Намер прыняць удзел у акцыі па аказанні дапамогі Беларусі выказаў і федэральны міністр замежных спраў доктар Клаус Кінкель. Прадстаўнік федэральнага ўрада заявіў аб гатоўнасці накіраваць на імя Станіслава Шушкевіча медыкаменты на суму 300 000 марак.

Чакаецца прыбыццё ў Мінск медыцынскага канвою з Германіі з грузам коштам 1,7 мільёна марак. У сваім пісьме С.Шушкевічу пан Шноар падкрэсліў, што разам з гуманітарнай дапамогай нашай рэспубліцы ўрад федэральнай зямлі разглядае і прапанову аб мэтавых інвестыцыях у Беларусь для развіцця на яе тэрыторыі фармацэўтычнай вытворчасці.

ХЭПІ ЭНД

500 МІЛЬЁНАЎ

НА НАВАГОДНІЯ ПАДАРУНКІ

Для арганізацыі ў час зімовых школьных канікул вясельных, з падарункамі і прадстаўленнямі навагодніх свят урадам рэспублікі выдзелена 500 мільёнаў рублёў са сродкаў, прадугледжаных на аздараўленне на сельніцтва.

У сувязі з гэтым прэзідыум Савета Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі прапанаваў фонду “Здароўе” пералічыць грошы абласным аб’яднанням прафсаюзаў для правядзення навагодніх ёлак у гарадскіх і сельскіх школах рэспублікі з уручэннем вучням 1--4-х класаў святочных падарункаў.

чалавекам, заўсёды патрыятычна настроеным да сваёй Бацькаўшчыны, нарадзіла шмат думак. Але галоўнае — адна: як многа нам трэба зрабіць, каб пра Беларусь ведаў свет.

З НАДЗЕЯЙ — У НОВЫ ГОД?

Канец года, чым бы ён ні вызначыўся, гэта непазбежна падвядзенне пэўных вынікаў. Толькі адны робяць падлікі на ўзроўні агульнай канстатацыі — "пацяжэла" або "крыху палягчэла", у другіх іншы рахунак. Да апошніх у першую чаргу належыць людзі, якія павінны адказваць не толькі за сваё асабістае жыццё, але і ў пэўнай ступені за добрабыт кожнага з нас — кіраўнікі розных рангаў і,

безумоўна ж, нашы выбраннікі, паўнамоцныя прадстаўнікі ў вярхоўнай уладзе — народныя дэпутаты. Між іншым, у "дэпутацкі агарод" сёння ляціць нямала камянёў і каменьчыкаў. З якімі ж пачуццямі падымуць дэпутаты свае навагоднія кілішкі, ці ёсць у іх душы месца задавальненню ад зробленага, тым больш, што не за гарамі і канец дэпутацкіх паўнамоцтваў!

**Народны дэпутат Беларусі,
старшыня калгаса
"Новае Палессе"
Салігорскага раёна
Павел ШКАПІЧ:**

— Наогул за тры з паловай "дэпутацкія" гады шмат чаго змянілася. Калі-нікалі нават здаецца, што чым менш ведаеш, тым лягчэй жыць. Маё рашэнне балішавіцтва ў Вярхоўны Савет было няпростым і невыпадковым. Я шчыра верыў, што тут збяруцца людзі амаль ідэальныя, асобы кампетэнтныя і крышталёва сумленныя, якія клапаціліся ў першую чаргу лёс нашай дзяржавы. Мая любімая песня і на сёння — "жыла бы страна родная". Так імкнуўся і свой калектыв вучыць, і дзяцей выхоўваць, але, здаецца, памыляўся: усё атрымліваецца наадварот. Вельмі шкада. Асабліва брыдка на душы пасля нашых апошніх парламенцкіх разбіральніцтваў, калі амаль тыдзень высвятлялі, хто колькі на-краў і ці ёсць у гэтай зале наогул сумленныя людзі. Тое, што ў Беларусі буіна квітнее карупцыя, крадзеж на самым высокім узроўні — наогул не адкрыццё, але калі такія факты чуеш, яшчэ думаеш: а можа, няпраўда, перабольшанне, а тута...

Хаця я ўсё роўна лічу, што наш сённяшні Вярхоўны Савет не такі і дрэнны. Як бы там ні было, але зроблена нямала, і галоўнае, Беларусь стала самастойнай, суверэннай дзяржавай. Іншая справа, як далей мы здолеем кіраваць у новых умовах. Як народнаму дэпутату мне часта даводзіцца чуць папрукі ў свой адрас і ў адрас маіх калегаў. Нярэдка яны носяць агульны характар: маўляў, што вы там робіце, колькі можна пустымі разважаннямі займацца. Асабіста я практычна ўсё сваё канкрэтныя абяцанні выканаў. Але незадаволенасць агульнымі вынікамі працы ў душы застаецца, і нікуды ад гэтага не схавацца: у нашым раней даволі моцным калгасе, дзе сёння працуе 450 чалавек, сярэдні заробак за лістапад склаў каля 64-х тысяч. Дзякуй Богу, людзі яшчэ трымаюць сваю гаспадарку, і кіраўніцтва калгаса імкнецца ім у гэтым усяляк дапамагчы, бо інакш проста не выжыць. Ды і закон нарэшце дазволіў мець для асабістых патрэб сялянам гектар зямлі, дагэтуль было — не болей сарака сотак. Але раней, недзе ў 89-90 гадах, усё ж такі здавалася, што вёска ўстане з каленяў: распачалася невялікая будаўніцтва, вёска "падцягвалася" дагорада. Зараз усё зноў пайшло прахам. Зноў мы ў даўгах, як у шаўках, і не па сваёй віне: за пастаўленую сельгаспрадукцыю вялізныя грошы павінна нам дзяржава, нарыхтоўчыя арганізацыі. А гэныя За невялікі рухавік, які два гады там каштаваў 13—18 рублёў, з нас патрабуюць паўмільёна. Пра паліўны і энергетычны крызіс і казаць няма чаго. Колькі ні гаварылі, нічога не мяняецца. Дзяркі сядзяць і чакаюць, калі дойдзе чарга і падключыць электрычнасць, каб кароў падаць. І ў той жа час ехаў праз Салігорск — на вуліцах можна было голкі збіраць, такое там асвятленне. Ды што Салігорск, праз паўкіламетра ад нашых калгасных фермаў — дачы гараджан. На іх зімой, вядома, амаль ніхто не жыве, тым не менш вулічнае асвятленне і там зіхаціць. Дзяркі ж чакаюць...

Думаю, нашы бедны яшчэ і ад таго, што мы шмат у чым апусцілі рукі, тычыцца гэта і кіраўнікоў. Яны нешта робяць, але, мабыць, не тое, што трэба. І таму кадравыя перамены проста неабходны. Паглядзіце, ужо колькі год на слыху усё адны і тыя ж прозвішчы. У сітуацыі, калі справы няспынна пагаршаюцца, трэба выводзіць на першыя ролі іншых асоб. Я не веру, што ў Беларусі няма таленавітых спецыялістаў, здольных выцягнуць краіну з крызісу. Проста мы іх не ведаем. А змены патрэбны ва ўсім, у тым ліку і ў арганізацыі сельскай гаспадаркі. Вось гараджане абураліся невыноснымі цэнамі на прадукты. Але ці ведаюць яны, што калгасы прадаюць прадукцыю дзяржаве па цэнах, у 4-5 разоў ніжэйшых, чым тыя, па якіх яна прадаецца ў магазінах. Цэны накручваюцца ўжо па-за межамі вёсак. Але тым не менш байкатуюцца пытанні аб'яднання сельскіх гаспадарак, парапрацоўкі і гандлю. Акцыяніраванне як першы крок —

вось што сёння патрэбна калгасам ў арганізацыйным плане. Што ж тычыцца прыватных гаспадарак, я — "за", усё патрэбныя льготы і дапамогі трэба даць фермерам. Але сёння фермеру вельмі нялёгка, практычна немагчыма. Таму і чую ад сваіх вясцоўцаў: вазьмі спачатку асабіста ты, Павел Паўлавіч, кавалак зямлі, мы паглядзім, што ў цябе атрымаецца, тады і вырашым, ці ісці ў фермеры.

Наогул людзі сталіся ад беспарадку, хаосу, нестабільнасці. Але калі казаць пра мяне, пра наш калгас, будзем імкнуцца не скарачаць вытворчасць: пакуль яшчэ ўсё на нешта спадзяёмся...

**Намеснік старшыні Камісіі
па адукацыі, культуры і
захаванню гістарычнай
спадчыны
Алег ТРУСАЎ:**

— Пачну адразу з таго, што, на маю думку, сёлета наша дзяржава ўступіла ў паласу татальнага крызісу, палітычнага і эканамічнага. Гэты крызіс паскорыўся летам і восенню. Беларускі ж парламент ужо вычарпаў свае магчымасці, і чым хутчэй ён пойдзе на чарговыя выбары, тым лепш для народа і для нас саміх. Дарэчы, перад новымі выбарамі налішне было б прааналізаваць вопыт Расіі: тое, што здарылася там, добры ўрок і для нас: дэмакратам неабходна не толькі актывізаваць сваю дзейнасць, але падумаць пра больш плённае супрацоўніцтва. Як я бачу, перамога ліберальна-дэмакратычнай партыі ў Расіі не пакінула аб'яжыма нічога, у тым ліку і камуністаў, якія заўсёды змагаліся з фашызмам, і пра гэта не трэба забывацца. Між іншым, калі б выбары аб'явілі сёння ці заўтра, то перамогу, мне здаецца, атрымалі б менавіта камуністы.

Што тычыцца пераднавагодняга на-строю, то мне, як дэпутату, ды і маім калегам радавацца няма чаго. Неабходныя прынцыповыя рашэнні, законы Вярхоўным Саветам дагэтуль так і не прыняты. Разыходжанні ў меркаваннях ідуць не толькі з-за пэўнай розніцы ў поглядах, але і таму, што шэраг народных дэпутатаў моцна залежыць ад Саўміна і не могуць, бяжыць выступаць супраць урада, які ўжо не ў стане дапамагчы краіне і людзям.

Акрамя асноўнага на сёння, дэпутацкага, у мяне ёсць яшчэ адзін немалы клопат — работа ў сацыял-дэмакратычнай Грамадзе. Гэта партыя мае даўнюю гісторыю, сёлета ёй споўнілася 90 год, але, як вы разумееце, у рабоце Грамады, як і многіх іншых партый, быў значны пералык. Зноў Грамада афіцыйна аформілася ў 1991 годзе, на чале яе стаў Міхась Ткачоў, асоба вядомая. Але ён заўчасна памёр, і старшынёй абралі мяне. Мы актыўна працуем і на наступных выбарах мяркуем сабраць да 10 працэнтаў галасоў, хаця выбары пройдуць хутчэй за ўсё не па партыйных спісах, а па акругах. Грамада гатова ісці на блок з тымі дэмакратычнымі арганізацыямі, якія будуць нам бліжэй па праграме. Але, мне здаецца, вясною выбары яшчэ не адбудуцца, хутчэй — увосень, тым не менш рыхтавацца да іх мы ўжо пачалі.

Што тычыцца прагнозаў — перад Новым годам яны вельмі папулярныя — у даным выпадку палітычных прагнозаў, мне здаецца, ж гэта ні сумна, наступны год будзе пікам крызісу на Беларусі: эканамічная сітуацыя яшчэ больш пагоршыцца, магчыма масавае беспрацоўе. А як гэта адбываецца на грамадскім на-строі, добра вядома. Таму я асабіста катэгарычна супраць паста прэзідэнта на даным этапе, бо ў нестабільных і неспрыяльных сацыяльных варунках на палітычную сцэну можа выскачыць такая постаць, што потым не будзем ведаць, як з гэтай сітуацыі і выблытацца, — які-небудзь дэмагог, які ўвергне наш народ у галечу.

Што тычыцца маіх асабістых дэпутацкіх абавязаванняў, то я, калі выбіраўся, не абяцаў адкрыць новую пральню або аўтобусны прыпынак. Я абяцаў, напрыклад, дамагацца прыярэ-тэту беларускіх законаў над тагачаснымі агульнасаюзнымі і гэтак далей. Здарылася так, што мае абяцанні рэалізаваны на

99 працэнтаў, і фармальна я сваю пра-граму выканаў, але фактычна мне ад гэтага вялікай пашаны няма і задавальнен-ня таксама, бо жыццё робіцца ўсё цяжэйшым і цяжэйшым.

**Народны дэпутат Беларусі,
архітэктар
Лявонцій ЗДАНЕВІЧ:**

— На жаль, мая праца ў Вярхоўным Са-веце не была рэалізавана: абсалютная большасць маіх прапановаў не прымалася, як, дарэчы, і прапановы іншых калегаў па парламенцкай апазіцыі. Ці бянтэжыць гэта? У нейкім сэнсе так. Але ж парламен-цкая трыбуна дазваляе нам звяртацца са сваёй праграмай да самай шырокай аўдыторыі — я маю на ўвазе грамадства. Хаця павінен сказаць, часам здаецца, што найлепшае выйсце — пакінуць працу ў Вярхоўным Савеце, дзе ўсё вырашаецца не аргументаванасцю і здаровым сэнсам, а механічным націсканнем кло-пак.

Што тычыцца мяне асабіста, я не збіраюся ўдзельнічаць у будучай выбар-чай кампаніі, тым больш, што грамадст-ва наогул не стварае ўмоў для працы палітыкаў. У нас, каб цябе лічылі "на-рмальным" дэпутатам, трэба быць го-лым і галодным, каб сям'я твая застава-лася ў жабрацкім стане, альбо мець до-ступ да дзяржаўнай кішнёнкі, каб зрабіць нешта рэальнае для сваёй выбарчай ак-ругі. Калі ў мяне пытанне, ці не засыпалі нас тут усялякімі дабротамі і я адказваю, што дэпутацкі грошы хапае толькі на цы-гарэты, а каб утрымліваць сям'ю, да-водзіцца працаваць па начах, не вераць. Не вераць! Бо тады зручна апраўдваць сваю ўласную пазіцыю і паводзіны. Калі ўсе крадуць, чаму і мне з завада не знесці што-небудзь, калі ўсе кепскія, тады адсут-насць уласнай грамадзянскай пазіцыі та-ксама апраўдваецца. Зараз вельмі папуля-рнае меркаванне: я нікому не веру, таму не пайду на выбары. Ну, не пойдзеш, дык свя-тое месца пустым не бывае! А прывіцеі былі і ёсць у тых, у каго ўлада, прычым выканаўча.

Пра якое задавальненне можна гаварыць, калі сёння з парламенцкай трыбу-ны абліты гразю ўсё і ўся, і, што самае брыдкае — людзі сумленныя, а тыя, на кім ляжыць сапраўды велізарная віна, так і застаюцца беспараканымі. Аляк-сандр Лукашэнка, хаця, на першы по-гляд, зачэпіў у дакладзе ўсіх, на самай справе нічога новага не адкрыў, усё ста-рыя, вядомыя факты. Разгляд з'яўся ў выніку да "міжсабойных" разбораў у дэ-путацкім асяроддзі замест уважлівага і прынцыповага аналізу праблемы карум-паванасці дзяржаўных чыноўнікаў. І хаця спадаў Лукашэнка выдаць мне своеа-сабліваю індальгенцыю, далучыўшы да нешматлікіх, на яго думку, сумленных людзей у парламенце, мне далёка не ра-дасна. Па-ранейшаму ў гэтай мутнай вадзе ловаць рыбку тыя, хто і даўеў краіну, людзей да сучаснага жажлівага стану. Тут дэпутатам ставяць у віну тое, што яны не прымаюць аніякіх рашэнняў. Але, мне здаецца, непрыняцце рашэн-няў, і адмоўных, і станоўчых, таксама пазіцыя, пазіцыя, скіраваная на захаван-не існуючага парадку.

У некаторых цікавых асоб з дэпутацка-га асяроддзя ўсё думкі заняты толькі ад-ной праблемай — як знішчыць сваіх па-тэнцыяльных праціўнікаў на новых выба-рах. Відавочнае сапраўднае палітыканства. Некаторыя апошнія падзеі звязаны менавіта з гэтым.

Апазіцыя шмат чаго прадбачыла. Мы спрабавалі і спрабуем ацвярозіць камісіі, урад, выступаем сярод іншага за эканомію бюджэту, мы супраць па-пулісцкіх рашэнняў па льготах, бескант-рольных дзяржаўных крэдытах. Але нас у выніку называюць экстрэмістамі, абвінавачваюць у неканструктыўнай пра-цы, хаця на справе для гэтага няма аніякіх падстаў. Гэта неверагодная з'ява можа існаваць толькі на глебе вельмі нізкай палітычнай культуры грамадства. Як яе павысіць? Напэўна і апазіцыя не ўсе магчымыя выкарыстоўвае, але ж у нас і сродкаў мала, друкавацца можам амаль толькі ў "Народнай газеце". Мне здаецца, існуючы пэўныя стэрэатыпы, якія лёгка кладуцца на глебу беларускай ментальнасці. БНФ і камуністаў часта разводзяць на крайнія пазіцыі, але, лічу,

пазіцыя БНФ — па сутнасці цэнтрыйская. Гапоўная ж асабістая выснова маеі пра-цы ў Вярхоўным Савеце, што я зразу-меў, можа, нават з нейкім болям: не дасі грамадству таго, што яно не просіць.

Зразумела, кожны з дэпутатаў харак-тарызуе стан спраў больш з пазіцыі ўласнага вопыту. Якая ж складаецца агульная карціна грамадскага настрою? Стварыць яе дапамогуць сацыёлагі.

**Кіраўнік Беларускай службы
"Грамадская думка"
Давід РОТМАН:**

— Набліжаецца самае радаснае свята — Новы год, але настрой у грамадстве назваць святочным нельга. Менавіта пра гэта гавораць нашы штотымесечныя апы-танні. І ў першую чаргу практычна кожна-га чалавека вельмі непакоіць уласны матэрыяльны стан, дынаміку пагаршэння якога мы прасочваем ужо на працягу паўтара года. І вось што атрымліваецца: у ліпені 92-га пра тое, што грошай не хапае, гаварылі прыкладна 66,8 працэнта апытаных, у кастрычніку таго ж года — 69,7, сёлета ў сакавіку — 71,8, у чэрвені — 73,1, а ў снежні — 73,9 працэнта рэс-пандэнтаў. Разам з тым да пэўнага часу павялічвалася колькасць людзей, якія лічылі, што іх матэрыяльны стан палеп-шыўся. Гэтая тэндэнцыя назіралася ад ліпеня 92-га года да ліпеня 93-га і выгля-дала наступным чынам: рост ад 4,8 да 12,4 працэнта апытаных. Пасля ж ліпеня раптоўнае падзенне паказчыкаў — у снежні толькі 5,2 працэнта лічылі, што стала лягчэй. Такое своеасаблівае пе-раліванне і ў адзін бок, і ў другі адбыва-лася за кошт тых, хто вызначаў свой ма-тэрыяльны стан як нязменны. Апошнія лічбы сведчаць, што недзе з лета экан-амічны крызіс набыў новую вастрэню, і ў яго вір трапілі нават тыя, хто дагэтуль даволі паспяхова трымаўся на паверхні. Наогул ідзе выразны працэс распаста-вання грамадства, што, з аднаго боку, занамерна, бо грамадства кіруецца ў рыначную эканоміку, але разам з тым пастаяннае павелічэнне колькасці люд-зей, жыццё якіх толькі пагаршаецца, па-ражае дзяржаве самымі нечаканымі вы-бухамі і непрадказальнымі катаклізмамі.

Трэба адзначыць, што на сённяшні дзень апытанні паказваюць, што агульны настрой грамадства на Беларусі даволі спакойны. І гэта пры тым, што негатыўна ацэньваюцца органы ўлады і нават вельмі негатыўна — партыі і розныя рухі (дарэчы, толькі 9-10 працэнтаў падт-рымліваюць новыя партыі і арганізацыі). Можна паглядзець (адно з апошніх) раз-меркаванне адказаў на пытанне: "Калі сітуацыя ў рэспубліцы будзе пагарша-цца, то як вы будзеце сябе паводзіць?". Невялікая колькасць людзей (іх таксама значна паменшала за апошні час), прык-ладна 22-23 працэнт, мяркуюць сама-стойна шукаць шляхі паляпшэння свайго жыцця. У чэрвені адпаведная лічба была 35 працэнтаў. І гэта трывожная з'ява. Калі чалавек, няхай у нечым і расчараваны, але гатовы дзейнічаць, нешта прадп-рымаць, яго паводзіны будучы больш стрыманымі і разважлівым, чым у таго, які на ўсё махнуў рукой. На жаль, сітуацыя ў нас, як бачым, разгортваецца так, што, калі б на Беларусі з'явіўся лідэр накіталт Жыр'яноўскага ў Расіі, не вы-ключана, што ён атрымаў бы ўсё. Але вернемся да лічбаў. "Стану ўдзельнікам забастовак" — лічба пастаянна вагаецца каля трох працэнтаў, "далучыцца да арганізацыі, якая дамагаецца змены ўлады ўзброеным шляхам" — таксама ў межах трох працэнтаў, хаця гэта і нямала. За змену ўлады праз выбары выказваецца 7-8 працэнтаў. Карацей, на агульным фоне людзі, якія гатовы праявіць нейкую палітычную актыўнасць, канструктыўную ці не канструктыўную, складаюць меншасць, прыкладна 15 працэнтаў. Стопкі ж згодны цяплява чакаць. Канфармісцкі настроены асоб каля 20 працэнтаў. Але разам з тым пераважная большасць — 60 працэнтаў апытаных — лічачы неабход-нымі датэрміновыя выбары Вярхоўнага Савета. Вось такая карціна і складаецца з атрыманых лічбаў. Вывады чытаць няхай робяць самі.

**Матэрыялы падрыхтавала
Галіна УЛІЦЕНАК.**

З ЛІСТОЎ У РЕДАКЦЫЮ

Ці магчыма сказаць, што беларуская эміграцыя пасля заканчэння другой сусветнай вайны была палітычна аб'яднаная? Ці магчыма сказаць, што ў нашай “хатачцы” парадак ішоў?

У часе нямецкай акупацыі беларускія нацыянальныя дзеячы атрымалі права адкрыць свае школы. Пры школах арганізавалі беларускія нацыянальныя камітэты для ажыццяўлення беларускай культуры,

“Беларускую хатку” і арганізавалі супольны Беларускі Палітычны Цэнтр на эміграцыі. Так не сталася. Супачыўшы ў Нямецчыне ў абозах ДП (для перарамешчаных асоб), падзяліліся яны на дзве групы — “заслужаных” і “вінаватых”. “Заслужаных” на каленях перад Богам цярдзілі, што нічога супольнага не мелі з немцамі і з БЦР Астроўскага, а толькі вялі перагаворы з польскай АК у справе

ны беларускі ўрад на эміграцыі. І дапісалі яшчэ, што БЦР не можа быць прызнана за беларускі экзальны ўрад, бо яна была вызначана нямецкім камісарам Беларусі генералам СС Готбергам, а сябры яе ёсць ваеннымі злачынцамі. Але і БНР атрымала адказ, што не можа быць прызнана ўрадам на эміграцыі, а толькі беларускай арганізацыяй на эміграцыі.

У 1991 годзе разваліўся Са-

БНР, БЦР — АДЫХОДЗЯЦЬ У ГІСТОРЫЮ

традыцый і звычай і для правядзення беларускіх нацыянальных свят. Зарганізавалі БНС, СБМ, змабілізавалі маладых жыхароў вёсак, мястэчак і гарадоў у БКА, зрабіўшы дагавор з нямецкімі ўладамі, што БКА не будзе паслана на ўсходні фронт супраць бальшавікоў, а будзе служыць на беларускай тэрыторыі ў абароне свайго населенага ад нападаў і грабжы савецкіх партызан. Беларускія нацыянальныя дзеячы атрымалі права на арганізацыю свае дзяржаўнай установы БЦР, якую ўзначаліў прэзідэнт Астроўскі. Усе разам узняліся за адраджэнне свае нацыі, амаль задушана савецкімі камуністамі. Шмат было добрага зроблена беларусамі, нягледзячы на нямецкую акупацыю. Аднак трэба сказаць, што ярмо, накінутае на беларускі народ акупантамі, муляла шую. Беларускія нацыянальныя дзеячы дамагаліся ад немцаў права на скліканне II Усебеларускага кангрэса. Немцы не згаджаліся. Пасля, аднак, бачачы, што вайну праігравалі, а Чырвоная Армія набліжаецца да сталіцы Беларусі, Мінска, далі згоду склікаць II Усебеларускі кангрэс. Часу на гэта было мала, аднак беларускія нацыянальныя дзеячы змаглі ў канцы чэрвеня месяца 1944 года склікаць кангрэс і зацвердзіць пастановы I кангрэса. Выбравалі Беларускую Цэнтральную Раду на чале з прэзідэнтам Астроўскім. Забавязаліся весці змаганне за незалежную Беларусь.

Пасля заканчэння кангрэса БЦР і яе прэзідэнт, а з ім і дэлегаты кангрэса садзіліся проста ў цяжкі і ехалі ў Нямецчыну, бо за ім ішла смерць — савецкія камуністы. Гэтая доля чакала тых беларусаў, якія бралі ўдзел у змаганні з камуністамі за сваю незалежнасць.

Вайна закончылася. Здавалася, што нашы нацыянальныя дзеячы будуць разам будаваць

“крэсаў усходніх”. Перагаворы перарваліся, бо “заслужаных” моцна стаялі на “нацыянальных нагах” і дамагаліся ад палякаў дазволу на арганізацыю чатырох беларускіх гімназіяў у Заходняй Беларусі, а палякі давалі толькі тры. На каленях кляліся перад Богам, што прызнаюць БЦР і Астроўскага толькі як ваенных злачынцаў. А што яны “заслужаных”, працавалі ў кабінетах Астроўскага, не азначала нічога дрэннага.

“Заслужаных” пад страхам, каб не судзілі іх ваенных злачынцаў, залажылі на эміграцыі БНР і пачалі ліць пам’яні на сваіх сяброў, з якімі разам працавалі ў БНС, БЦР, БКП і займалі высокія пасады. Знайшлі новага прэзідэнта, аб якім казалі, што мае “манда” ад старога. Сказалі, што новы прэзідэнт не супрацоўнічаў з немцамі, а толькі выдаваў у Берліне газету “Раніца”. Ніколі не быў на Беларусі, аднак арганізаваў партызанскі рух, які змагаўся з савецкімі партызанамі і польскай АК ды немцамі.

Мала гэтага, што падзяліліся паміж сабою палітычна, але і паводле канфесіі. “Заслужаных” з БНР у сваёй газеце “Бацькаўшчына”, якую фундаваў Ватыкан, заяўлялі, што да 1772 года беларускі народ быў веры каталіцкай і уніяцкай, таму яны БНР-аўцы не хочуць нічога мець супольнага з праваслаўнымі і іхнімі апіскапамі ў залатых шапках. З усяго можна сказаць, што цягаліся за валасы, за нацыянальна-палітычны і рэлігійныя справы. БЦР і БНР апынуліся ў ЗША. БЦР паставіла зладжыць просьбу ў Белы дом, каб прызналі яе за беларускі экзальны ўрад. Адказ атрымалі: “Мы не можам прызнаць БЦР за беларускі ўрад на эміграцыі, а лічым БЦР як беларускую арганізацыю”. Гэтану пазайздросціла БНР і следам звярнулася з просьбай, каб Белы дом прызнаў БНР за экзаль-

векці Саюз, а з ім і камунізм. БЦР спыніла сваю працу. БНР яшчэ крыху шуміць. Не хоча сказаць, што памірае.

На старонках “ГР” прыйшлося чытаць, што нейкі 43 вучоны прапануюць выкрасліць з гісторыі пачатак арганізацыі беларускай дзяржаўнасці БНР у 1918 годзе. Выкрасліць Акт 25-га сакавіка 1918 года. Ніхто не мае права выкінуць з гісторыі пачатак арганізацыі беларускай дзяржаўнасці — БНР 1918 года. Акт 25 сакавіка ніхто не мае права выкінуць з гісторыі. Ніхто не мае таксама права выкідаць БЦР з гісторыі беларускага вызвольнага руху на Бацькаўшчыне за часоў нямецкай акупацыі Беларусі і яе дзейнасці на эміграцыі. Ніхто не мае права выкрасліць з нашай гісторыі і БССР і яе дзейнасць на Бацькаўшчыне. Калі ж мы будзем выкідаць ды выкрасліваць усе падзеі, звязаныя з гістарычнымі рухамі на Бацькаўшчыне і на эміграцыі ды паклікацца толькі на партызанскі рух (як гэта некаторыя паўдуркі ўжо практыкуюць), дык нашая гісторыя не будзе цікавай ні нашым унукам, ні праўнукам. Мы не маем права маўчаць пра тое, што дзеялася на Бацькаўшчыне за часоў сталіншчыны, польскай ды нямецкай акупацыяў.

Калі ж мы маем Рэспубліку Беларусь, хаця яна не ёсць сёння беларускай і не ёсць незалежнай, пажадана было б, каб арганізацыі БЦР і БНР на эміграцыі падалі сабе рукі адно аднаму і выпілі б па чарцы. Як БНР, так і БЦР палітычныя арганізацыі, якія яшчэ не спынілі дзейнасці на эміграцыі, яны павінны сачыць за сённяшнімі палітычнымі падзеямі на Бацькаўшчыне, бо ўчарашняга дня камуністы, паміраючы, яшчэ кідаюць абразлівыя словы ў нашым напрамку.

С. ШЧЭРБА.

Англія.

МЫ ПАМ’ЯТАЕМ УСЁ

У той час, калі беларускі народ гоіць яшчэ свежыя раны, нанесеныя ленынска-сталінскім рэжымам, калі не так даўня падзеі ў Маскве гавораць, што ў рэшце рэшт Ільіч зойме свае пачаснае месца сярод сваіх ахвяр, а яго верныя апосталы пад ключамі на Лубянец, у нас на Беларусі яшчэ ёсць людзі, якія хочуць надалей біць яму паклоны і ўзнагароды з яго выявай лічаць вялікім гонарам і дасягненнем... 1947—1950 гады былі найбольш горкімі, жахлівымі ў пасляваеннай гісторыі беларускага народа. Расстрэльвалі, судзілі, высыпалі на катаргу ў далёкую Сібір і на Калыму не толькі тых, хто быў у паліцыі, БКА, СБМ, але і іх крэўных, бацькоў, братоў і сябр. Судзілі тых, хто вучыўся ў беларускіх гімназіях, дырэктараў і настаўнікаў. Судзілі тых, хто прымусам быў вывезены на работу ў Нямецчыну і пасля вайны паддаўся камуністычнай прапагандзе і вярнуўся дамоў. Нават судзілі сваіх палонных чырвонаармейцаў, якія добраахвотна вярнуліся ў нібыта новую перамогшую дзяржаву.

Мы таксама добра памятаем, каго і якім спосабам выбіралі ў дэпутаты Вярхоўнага Савета БССР, — стаханавцаў, даярак і свінарак, якія былі патрэбны Вярхоўнаму Савету толькі на тое, каб падлічыць, колькі паднятых рук “за”. Тут патрэбны былі спецыяльна трэніраваныя, выпрабаваныя Масквою людзі, якія слепа верылі догме камунізму і ў імя гэтых ідэалаў і іх правадзіроў былі гатовы працаваць у палон, пад расстрэл ці на далёкую ссылку ў Сібір не толькі сваіх сяброў (часта саміх камісараў), але сваіх бацьку і матку — за што атрымалі званне Героя Савецкага Саюза і, безумоўна, медаль Леніна: Масква на гэта не была скупой. І здавалася б, пасля доўгіх гадоў камуністычнай маны беларускі народ хацеў бы пазбыцца так званых дзеячаў БССР і разам з ім так скрыўленай, перавялічанай ролі, якую адыгралі партызаны ў вызваленні Беларусі. Але дзе там... У Н 27 “ГР” за 8-га ліпеня пад загалоўкам “Неразгаданая тайна” зноў мо ў соты раз мы чытаем аб геранічасці гэтых барацьбітоў, якія з’яжджаліся ў сталіцу Беларусі, каб адзначыць дзень яе вызвалення. І наш Вярхоўны Савет вітае іх з адкрытымі рукамі, хлебам і соллю. Але вечарыну, якую крыху раней меркавалі правесці студэнты ў тэатры Я.Купалы, прысвечаную 50-му ўгодкам Саюза Беларускай Моладзі, Вярхоўны Савет Беларусі не дазволіў “адпаведным распараджэннем”, падпісаным не кім іншым, як прэм’ер-міністрам В.Кебічам!.. Але ці хоча адзін з прысутных на гэтым зборышчы падумаць або спытаўся хоць бы самога сябе (каб разгадаць хоць адну тайну): калі ж партызаны змагаліся за вызваленне Беларусі, за яе сапраўдную незалежнасць, за справядлівасць, за лепшую волю і долю беларускага народа, дык чаму Беларусь была ў няволі аж да ліпеня 1991 года? Для нас, беларусаў далёкага замежжа, а таксама беларусаў на Бацькаўшчыне, якія гнілі ў падвалах Лубянікі ці ссылак далёкай Сібіры і толькі марылі і снілі аб незалежнай Беларусі, розніцы паміж гітлераўскімі гіцэлямі і маскоўскімі апырчнікамі не было і няма.

А. ГІЛЯРЧЫК.

Англія.

НАВАГОДНІЯ ПАШТОЎКІ

Цешуся, што Беларусь цяпер — вольная дзяржава і не павіна нікому кланяцца. Хай новы год прынясе ёй і беларускаму народу спакой і лепшае жыццё!

Дарагія супрацоўнікі газеты! Ад 2-х гадоў я перастаў атрымліваць “Голас Радзімы”. А я па-ранейшаму хачу ведаць, што дзеецца на радзіме. Ужо як-небудзь паклапаціцеся, каб я зноў меў “Голас Радзімы”. Буду вам вельмі ўдзячны.

Міхаіл МАДОРНЫ.

Германія.

Віншую дружны калектыў тыднёвіка “Голас Радзімы” з Калядамі і Новым, 1994 годам! Жадаю ўсім моцнага здароўя, шчасця ў вашых сем’ях, поспехаў ва ўсіх справах.

Ваш сталы чытач Пятрусь КАПЧЫК.

Украіна.

Сардэчна віншую калектыў рэдакцыі газеты “Голас Радзімы” з Новым, 1994 годам!

Жадаю далейшых творчых поспехаў, здароўя і шчасця!

Сёння, як ніколі, цяжка быць аптымістам, але я жадаю Беларусі лепшых часоў і веру, што яны настануць.

Юрый РАСАДЗІНСКІ.

Аўстралія.

Навагоднія прывітанне з Італі!

Ці чуваць у вас, каб што ішло да лепшага! Ці буду я атрымліваць добрыя навіны з Беларусі ў 1994 годзе! А так хацелася б, каб на маёй радзіме быў лад і дабрабыт.

Жадаю вам усім моцнага здароўя і добрай работы, што прыносіць карысць усім людзям.

Хай жыве ў радасці Беларусь!

Леанарда МАЛЕЕВА.

Італія.

“ЛЁСАМ ПАДАРАВАНАЯ СУСТРЭЧА”

Памятаю святкаванне 113-й гадавіны з дня нараджэння Алаізы Пашкевіч (Цёткі), аб жыцці паэткі распавядаў Мікола Рулінскі, чытаў яе вершы. Тады я бачыла гэтага цікавага чалавека ўпершыню. І пасля, на ўсіх пасяджэннях аматараў беларускай творчасці “Сябрына”, актыўным удзельнікам яе застаецца Мікалай Рулінскі.

Цяпер шмат пішуць пра дабрыйню, пра інтэлігентнасць, не ведаючы, можа, што гэта такое. М.Рулінскі скончыў Віленскую беларускую гімназію да вайны, добра ведае літаратуру, валодае некалькімі

мовамі, збырог беларускія выданні, (“Шлях моладзі”), якія выходзілі да вайны ў Вільні. Ён заўсёды вельмі шчыра дзеліцца ўспамінамі і ведамі. Лёс па ўсяму свету раскідаў былых гімназістаў, але да гэтага часу падтрымліваюць яны сувязь. Такой дружбе можна толькі пазайздросціць.

Нялёгкі лёс у Мікалая Рулінскага: быў у сталінскіх лагерах, у гады Вялікай Айчыннай вайны таксама шмат пакутаваў і ўсё за сваю беларускую свядомасць. Але нішто не змагло зламаць гэтага чалавека, бо ён быў упэўнены ў сваёй справе,

ім валодала любоў да Бацькаўшчыны.

Хоць М.Рулінскі да гэтага часу не рэабілітаваны, але захаваў дабрыйню, ні на кога не крыўдзіцца. Цікава выконвае беларускія песні, сам піша вершы, малое краявіды і заўсёды радуецца гасцям. А гасцей бывае ў яго шмат: і віленскія беларусы, і госці з Мінска, Маладзечна, музея М.Багдановіча, дзе знаходзяцца экспанаты, перададзеныя М.Рулінскім. Бываць у яго ў хаце вельмі прыемна, бо, здаецца, дакранаешся да часоў роднага. Асабліва ў наш нялёгкі час патрэбны такія сустрэчы. І хоць М.Рулінскаму мінула 70 гадоў, гэта не ўзрост для творчага чалавека.

Вось такія беларусы жывуць у Вільні. Я напісала толькі пра аднаго.

Леакадзія МІЛОШ.

Вільня.

Шаноўныя супрацоўнікі “Голасу Радзімы”, віншую вас са святамі Нараджэння Хрыстова і з Новым годам! Дзякую за газету, якую атрымліваю кожны тыдзень. Высылаю чэк на 50 долараў для аплаты падпіскі на 1994 год. Хачу і надалей чытаць “Голас Радзімы”!

Вельмі яшчэ адзін чэк на такую ж суму, яго ахвяраў у фонд для дзяцей, якія пацярпелі ад чэрнобыльскай катастрофы.

Зьму радзімі поспехаў у рабоце, а ўсім беларусам — шчаслівага і мірнага новага, 1994 года.

Таяцяна КУЦ.

Канада.

Паважаную рэдакцыю “Голасу Радзімы”, яе рэдактара і ўсіх супрацоўнікаў шчыра віншую з Нараджэннем Хрыстовым і надыходзячым Новым годам. Добрага вам здароўя і вялікага плёну ў працы!

Беларуска-Амерыканскае Задзіночанне прымае ўдзел у прэзідэнцкіх і іншых выбарчых кампаніях, усё больш урастаючы ў палітычную сістэму ЗША. Барацьба за галасы імігрантаў, што сталі грамадзянамі ЗША, прымусіла вядучыя амерыканскія палітычныя партыі шукаць падтрымку і сярод гэтай часткі насельніцтва краіны. Гэта давала магчымасць аб'яднанню выступаў свае "сустрэчныя" патрабаванні да амерыканскіх улад, якія тычацца Беларусі.

Управа БАЗА выконвала ролю каардынатора дзейнасці іншых беларускіх арганізацый у ЗША, мела дачыненне да выдання газет, кніг, радыёперадач, царкоўных спраў і інш. Аб'яднанне брала пад сваю эгіду правядзенне юбілейў БНР і іншых святаў, наладжвала перыядычныя сустрачкі беларусаў ЗША і Канады.

Пэўную грамадскую вагу меў Беларускі Кангрэсавы Камітэт, які перыядычна збіраў з'езды, выдаваў часопіс "Беларуская думка".

Сутнасць той ці іншай арганізацыі, яе мэты, стратэгія і тактыка ў рэшце рэшт выяўляюцца ў канкрэтнай дзейнасці. "Халодная вайна", нябачаная гонка ўзбраенняў, няспынныя лакальныя канфлікты, за якімі нязменна стаялі звышдзяржавы, — усё гэта непасрэдна адбівалася на паводзінах палітычных груп і асоб, якія прэтэндавалі на фарміраванне настрою беларускай дыяспары. Беларускія арганізацыі, варожыя камунізму, якія не прызнавалі БССР як дзяржаву, занялі сваё месца ў барацьбе звышдзяржаў. Небывалы размах і напал атрымала ідэалагічнае супрацьстаянне, узаемнае выкрыццё грамадскіх асноў і ладу жыцця.

Адным з важнейшых накірункаў у сферы амерыканскіх прапагандысцкіх намаганняў было раз'ясненне савецкай федэратыўнай структуры і нацыянальнай палітыкі ў СССР. Паняцці "савецкая імперыя", "імперыя зла", "савецкі капіталізм", "савецкія калоніі" трывала ўвайшлі ў арсенал ідэалагічных сродкаў барацьбы. Слова "імперыя" ўжывалася ў двух сэнсах: шырокім і вузкім. У першым выпадку меўся на ўвазе Саветскі Саюз з яго саюзнікамі, у другім — толькі СССР, "метраполія сусветнага камунізму".

Зрэшты, у ходзе грамадскага абнаўлення, якое пачалося ў СССР, паняцце "савецкая імперыя" лёгка ўвайшло ў слоўнік апазіцыйных КПСС партый. Адна з прычын — вельмі ўжо зручная зыходная пазіцыя для абгрунтавання непазбежнасці распаду СССР. Пры гэтым не патрабавалася якіх-небудзь "эзыхічных доказаў, хапае аналогіі: распаліся Брытанская, Французская і іншыя політычныя дзяржавы. Такага ж лёсу не пазбегнуць і шматнацыянальнаму СССР, тым больш, што ён уяўляў сабой "ухудшанае выданне імперыі". ("Известия", 1993, 21 верасня). Бо згодна гістарычнаму вопыту, імперыя — гэта максімальны цэнтралізм ва ўпраўленні, насільнае ўтрыманне народаў у рамках адзінага цэлага, панаванне метраполіі над нацыянальнымі рэгіёнамі, ператварэнне іх у сярэвіны прыдаткі, гандаль рабамі, падаўленне праяў вызваленчага руху, штучна падтрымліваемая культурная адсталасць калоній і г.д. "Імперыя" — і гэтым усё сказана!

Жорсткасць, бескампраміснасць ідэалагічнай барацьбы вызначылі метады яе вядзення: празмерныя эмоцыі, скажэнне фактаў, апалагетыка, лаянка, спрашчэнне, схематызм і г.д. Спраўды, на вайне як на вайне!

Некаторыя цяперашнія палітыкі асабліва ганарыцца тым, што ўнеслі свой "сціплы" ўклад у разбурэнне савецкай імперыі. Але ці ёсць прычына для такога гонару? Сам па сабе факт распаду звышдзяржавы

непасрэдна нарадзіў катастрофічныя вынікі ў эканоміцы, ва ўзаемаадносінах народаў былога СССР. З-пад абломкаў "імперыі" не можа выбрацца эканамічна магутная суверэнная Украіна. Што ўжо гаварыць пра Беларусь, вельмі інтэгрэваную ў агульнасаюзную эканоміку. Дайшло да таго, што Украіна і Беларусь звярнуліся ў ААН, каб міжнароднае

рэспубліканскай і дэмакратычнай партый, міністры. Паступілі прывітанні і пісьмы ад многіх замежных пасольстваў у Вашынгтоне, ад амерыканскіх арганізацый, кангрэсменаў, губернатараў. У асобных штатах 25 сакавіка аб'яўлялася "Беларускім днём незалежнасці". Як бачым, святкаванне выпівалася ў маштабныя палітыка-прапагандысцкія акцыі.

міжнароднай маралі. Пацярпелі міжнароднага клімату, а з тым спыненне з распадам СССР "халоднай вайны" паставілі беларускія арганізацыі за мяккой перад неабходнасцю карэннай пераарыентацыі сваёй дзейнасці. Перш за ўсё паўстала пытанне аб адносінах да Рэспублікі Беларусь, дзе адраджаюцца і прапагандуюцца ідэалы, за якія якраз і змагаліся беларускія ра-

шэйшай мэтай "дасягненне агульнага дабра". Расшыфроўваючы гэтак палажэнне, з'езд аддае належнае дасягненню "сацыяльнай справядлівасці ў грамадстве". Вельмі важны момант! Прагрэсіруючая маёмасная дыферэнцыяцыя, збудненне народа, якое суправаджаецца раскіданнем агульнанароднага здабытку, нястрыманая спекуляцыя, культ багатага чалавека (не мае значэння, якім спосабам разбагацеў) — усё гэта выклікае трывогу ў душах працаўнікоў.

У рэзалюцыі не ўжываецца паняцце "прававая дзяржава". І, відаць, не выпадкова. Ва ўмовах росту злычыннасці, пслаблення павягі да закона, пагаршэння ўмоў жыцця гэтае паняцце губляе арэол вышэйшай палітычнай каштоўнасці. Сапраўдная прававая дзяржава — гэта дзяржава сацыяльнай справядлівасці.

У дасягненні пастаўленых мэтай асобае значэнне ў дакуменце надаецца нацыянальнай свядомасці, гістарычнай памяці, разуменню беларускім народам свайго гістарычнага прызначэння і сваіх правоў.

Задача зводзіцца да таго, каб, улічваючы ўрокі мінулага, ажыццявіць гістарычную справядлівасць і назаўсёды замацаваць незалежную Беларусь на карце Еўропы не як геаграфічнае паняцце, а як шанаваную паўнаважна дзяржаву беларускага народа і іншых народаў, што заўжды жывуць на нашай зямлі".

Закладзеная ў прыведзеным урыўку дэкарацыя думка, што Беларусь — агульны дом для ўсіх людзей, якія жывуць у ім, падкрэслівае раўнапраўе грамадзян незалежна ад нацыянальнай прыналежнасці. Гэта ідэя, напаміні, ідзе з Канстытуцыі БССР 1978 года. Нараўне са згуртаванасцю беларусаў для трываласці дзяржавы не менш важна і з'яднанне ўсіх нацыянальных суполак дзяржавы.

З'ездам прынята рэзалюцыя са старанна распрацаванай праграмай развіцця і ўмацавання сувязей Рэспублікі Беларусь з дыяспарай.

На жаль, у дакуменце з'езда няма разгорнутай ацэнкі БССР. А пытанне гэтае прыन्छыповае. Рэспубліка ўламінаецца толькі адзін раз. З'езд патрабаваў "спыніць выкарыстанне гімна былой БССР у якасці дзяржаўнага гімна". З духу рэзалюцыі вынікае, што БССР — гэта "няпоўнаважна дзяржава".

Трэба заўважыць, што палітолагі і дзяржавазнаўцы пакуль яшчэ не разабраліся, якімі крытэрыямі вымяраць паўнаважнасць дзяржавы. Для некаторых публіцыстаў не толькі БССР, але і Рэспубліка Беларусь — па-ранейшаму Паўночна-Заходні край, бо вельмі ўжо эканамічна залежыць яна ад Расіі. Але эканамічная ўзаемасувязь дзяржаў і дзяржаўны суверэнітэт не тоесныя паняцці. Па Канстытуцыі СССР 1977 года БССР — суверэнная дзяржава, якая добраахвотна перадала частку сваіх паўнамоцтваў саюзным органам. РСФСР карысталася ў Саюзе ССР не большымі правамі, чым БССР. І не выпадкова, што РСФСР адной з першых аб'явіла аб сваім суверэнітэце і нават аб перавазе рэспубліканскага закона над саюзным, надаўшы, жадаючы таго ці не жадаючы, паскарэнне цэнтрабежным сілам. Белавежскія пагадненні — гэта адзін з этапаў распаду СССР. Да гэтага часу Украіна прагаласавала за незалежнасць. Магчыма, многія яе грамадзяне, апускаючы біеле-тэні ў урну, і не здагадаліся, што галасавалі на справе за выхад з СССР. У гэтым сэнсе ёсць доля праўды ў выказванні, што "в Белавежской пушце не убывалі Советский Союз и даже не хоронили — там только выдали свидетельството о смерти" ("Известия", 1993, 21 верасня).

ГІСТОРЫЯ БЕЗ ІДЭАЛІЗАЦЫІ

БНР — БССР — РБ, або ПАЛЕМІЧНЫЯ НАТАТКІ З НАГОДЫ ЮБІЛЕЮ

супольніцтва пераваля іх у групу эканамічна менш развітых дзяржаў. Матэры: нашы краіны перажываюць эканамічны крызіс.

Беларускія эмігранцкія арганізацыі ўліліся ў агульную плынь змагароў з камунізмам. Адным з гапоўных клопатаў Рады БНР і арганізацый, што супрацоўнічалі з ёю, было правядзенне святкавання Дня абвешчання незалежнасці БНР, асабліва "круглых дат". Станавіліся традыцыйнымі вулічныя шэсці, радыё- і тэлевыступленні, пасяджэнні з прамовамі і чытаннем рэфэратаў (акадэміі), прыёмы, банкеты, канцэрты, малебны і іншае. Аб гэтым якраз хацелася б сказаць падрабязней, бо шырокаму колу чытачоў такіх "дэталі" невядомыя.

Да ўдзелу ва ўрачыстасцях актыўна падключыліся ўлады ЗША, якія ў розных формах выказвалі маральна-палітычную падтрымку іх ініцыятарам. Не выпадкова гэтаму пытанню ў сваіх мемуарах так шмат увагі ўдзяліў К.Мерляк. "Падрыхтоўка адзначэння 40-х угодкаў Незалежнасці Беларусі, — піша ён, — пачалася яшчэ ў восені 1957 года і праводзілася інтэнсіўна на працягу 3 месяцаў". (Там жа, с.154). Беларускіх прадстаўнікоў прыняў віцэ-прэзідэнт ЗША Рычард Ніксан. Перад адкрыццём пасяджэння амерыканскага сената архіепіскап Васіль прачытаў малітву за пакупніцу Беларусь. У Кангрэсе ЗША з прычыны юбілею з прамовамі выступілі 18 сенатараў і кангрэсменаў. Прайшлі богаслужэнні. У адным з гатэляў Нью-Йорка адбылася ўрачыстая акадэмія з выступленнямі прэзідэнта Рады БНР М.Абрамчыка, афіцыйных асоб, прадстаўнікоў навукі. "Акадэмія была ўшанавана 6-мі яліскапамі і 44-мя прадстаўнікамі амерыканскіх афіцыйных устаноў і прадстаўнікамі нацыянальных арганізацый Амерыкі", — адзначае К.Мерляк. Было атрымана больш за сто прывітанняў і пісем ад палітычных дзеячаў, іншаземных арганізацый і пасольстваў. Урачыстае пасяджэнне акадэміі закончылася спевамі беларускага гімна. (Там жа, с.155).

На юбілейныя падзеі адгукнуліся друкаваныя органы. І сярод іх такая салідная газета, як "Нью-Йорк Таймс".

З выпадку 42-й гадавіны абвешчання незалежнасці БНР (1960 г.) у Кангрэсе ЗША выступілі каля дваццаці сенатараў і кангрэсменаў. Прамовы заканадаўцаў былі апублікаваны асобным выданнем і разасланы бібліятэкам, газетным выдавецтвам, розным установам, "амерыканскаму ўплывовому грамадству". Прэзідэнт ЗША Дуайт Эйзенхаўэр падараваў беларускаму грамадскаму цэнтру свой партрэт з аўтографам. Даслалі свае прывітанні кіраўнікі

Адзначалася гадавіна Другога ўсебеларускага кангрэса (27 чэрвеня) і Слуцкага паўстання. (Там жа, с.311-313). Але тут ініцыятыва належала прыхільнікам БЦР. Дуалізм палітычнага прадстаўніцтва (дзе рады) адбыўся і на палітычнай арыентацыі арганізацый беларускай дыяспары ў Амерыцы. Раз'яднанне было такім глыбокім, што нават святых — дата 25 сакавіка — адзначалася часам асобна прыхільнікамі БНР і прыхільнікамі БЦР.

У ЗША праводзілася работа па аб'яднанню этнічных нацыянальных імігранцкіх груп у адзіную арганізацыю з мэтай "уплыву" на знешнюю палітыку ЗША і перш за ўсё "на палітыку вывалення народаў з-пад савецкага панавання". (Там жа, с.162).

У актыўнасці дзейнасці эмігранцкіх арганізацый важную ролю павінна было адгравіраць рашэнне Кангрэса ЗША аб абвешчэнні, пачынаючы з 1959 года, трыцца тыдня піпеня "Тыднем прыгнечаных народаў" у якасці акцыі агульнадзяржаўнага ўзроўню. У спісе прыгнечаных камунізмам народаў, а іх больш за 20, лічылася і Беларусь. Уласна Расія не ўключалася ў гэты спіс, як метраполія імперыі. Тыдні суправаджаліся адваеднымі прапагандысцкімі і іншымі мерапрыемствамі. Першы Тыдзень па прадлісанню амерыканскага прэзідэнта пачаўся 19 ліпеня 1959 года.

Але час ідзе. Інтэграцыйныя працэсы раствароць эміграцыю ў агульную масе насельніцтва ЗША. У выніку натуральных прычын знікае кола старэйшага пакалення. Новыя пакаленні ўспрымаюць палітычны настрой дзядоў і бацькоў па-свойму. Забываецца і родная мова.

Амаль паўстагоддзя арганізацыі беларускіх эмігрантаў проціпастаўлялі сябе палітычнаму рэжыму на радзіме. Змяняліся міжнародныя абставіны, знікаў і зноў нарастаў напал барацьбы. Адны лозунгі змянялі іншыя: знішчэнне камунізму, адкіданне камунізму, стрымліванне камунізму. У 70-я гады з'явіўся лозунг дэкаланізацыі СССР. Гэта ўжо ідэя развалу СССР як магчымы варыянт развіцця падзей.

ЗША прызнавалі БССР як члена-заснавальніка ААН, суб'екта міжнароднага права і ў той жа час дапускалі і заахвочвалі арганізацыі, якія не прызнавалі БССР як дзяржаву, лічылі яе бяспраўнай часткай савецкай імперыі. І ўсё ж амерыканскай адміністрацыі, асабліва Дзярждэпартаменту, даводзілася працягваць асцярожнасць, вызначаючы стыль сваіх адносін з беларускімі радамі. Падтрыманне кантактаў з Радой БНР ці БЦР на дыпламатычным узроўні азначала б парушэнне міжнароднага права і

ды. У сваю чаргу па ініцыятыве грамадскіх структур рэспублікі і па лініі дзяржаўнай наладжваюцца і пашыраюцца кантакты з беларускай дыяспарай. Стала магчымым нарэшце скліканне Першага з'езда беларусаў свету, які адбыўся ў Мінску 8-10 ліпеня 1993 года.

10. БЕЛАРУСЫ СВЕТУ ПРА НАЦЫЯНАЛЬНА-ДЗЯРЖАЎНАЕ БУДАЎНІЦТВА

З'езд, адкрыты народным пісьменнікам Беларусі Васілём Быкавым, віталі Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета Станіслаў Шушкевіч, міністр замежных спраў Пётр Краўчанка, іншыя афіцыйныя асобы. Урад рэспублікі выдзеліў буйную суму грошай на правядзенне мерапрыемства, прадаставіў у распараджэнне з'езда будынак опернага тэатра.

Ацэнка грамадскасцю "вялікага сходу беларусаў", "усебеларускага веча" неадзначная, аб чым сведчыць, у прыватнасці, вострая дыскусія па гэтаму пытанню на старонках "Звязды". (1993, 7 верасня, 6, 27 кастрычніка). Выявілася шмат аспектаў, якія патрабуюць глыбокага аналізу. І, канешне, праблема нацыянальнай еднасці — адна з іх.

У плане акрэсленай тэмы выключна важная для нас пазіцыя форуму, якая датычыць перспектывы развіцця нацыянальнай дзяржаўнасці. З гэтага пункту погляду асобай увагі заслугоўвае "Дэкарацыя аб прынцыпах нацыянальна-дзяржаўнага будаўніцтва", якая выказвае адносіны з'езда да карэнных пытанняў нацыянальна-дзяржаўнага самавызначэння народа, прызначэння нацыянальнай дзяржаўнасці. Намеры з'езда зразумелыя: ва ўмовах кардынальных грамадскіх пераменаў, пераходу да новых форм палітычнага і сацыяльна-эканамічнага жыцця важна бачыць перспектыву.

Шлях, пройдзены іншымі народамі, паказаў, што незалежная суверэнная дзяржава — дзейсны сродак нацыянальнага адраджэння і абароны нацыянальных інтарэсаў. Прынятая з'ездам дэкарацыя па дзяржаўнаму будаўніцтву якраз і арыентуе на такі варыянт развіцця дзяржаўнасці, які павінен прывесці "да жаданай свабоды, наладзіць цывілізаванае, заможнае і культурнае жыццё для сябе і сваіх нашчадкаў". Дэкарацыя аб суверэнітэце рэспублікі ад 27 ліпеня 1990 года, якая атрымала сілу канстытуцыйнага закона, разглядаецца юрыдычнай асновай для "адбудовы новай беларускай дзяржавы".

ДОЎТІЯ НАТАТКІ З НАГОДЫ ВЫХАДУ

МАЛЕНЬКАЙ КНІЖКІ

У ПОШУКАХ НЯЗДЗЕЙСЕНАГА

А Х, ЯК я плакала шмат год таму, калі глядзела фільм “Дзеці Райка”, зняты па сцэнарыю французскага паэта Жака Прэвера! Чаму? Можна, таму, што ў гэтай гісторыі: ад незвычайнага твару герайна да яе непазбежнага знікнення -- было ўвасабленнем таго Няздзейсненага, пра якое некалі напісаў рускі пісьменнік з французскім псеўданімам Грын. Памятаеце: “Рана ці позна, пад старасць ці ў росквіце гадоў Няздзейсненае кліча нас, і мы азіраемся, імкнучыся зразумець, адкуль прыляцеў покліч. Тады, аспрытомнеўшы сярод свайго свету, цяжка спахапіўшыся і пачынаючы даражыць кожным днём, углядаем мы ў жыццё, усёй існасцю імкнучыся разгледзець, ці не пачынае здзяйсняцца Няздзейсненае? Ці не ясны яго вобраз? Ці не трэба зараз толькі працягнуць руку, каб схаліць і затрымаць яго слаба мільгаючыя рысы?”

Але ж гэта -- падманлівае адчуванне, гэта толькі падаецца, што варта працягнуць руку, і Няздзейсненае пачне набываць рэальныя рысы і ў рэшце рэшт увасабляцца ў наша шэрае жыццё. Яно мімалётнае і няўлоўнае, як паззія, як любоў, як крык прысуджанага да вечных пакут Белага клоуна ўслед сваёй Каламбіне, што збягала ад яго праз чужое свята -- карнавал, велізарнае царкавое прадстаўленне, на якім яму не знайшлося ролі... “Гаранс! Гаранс!” -- клікаў ён жанчыну, што назаўсёды гублялася, знікала ў шумным натоўпе. З такім адчаем просяць вярнуцца толькі тады, калі дакладна ведаюць, што гэтага ўжо ніколі не будзе. І ім... Гэтае імя не можа належыць жанчыне. Гэта імя экзатычнай птушкі з яркім і вычварным апярэннем. Можна, той самай, пра якую пазней сам Жак Прэвер напісаў верш “Каб намаляваць партрэт птушкі”? Я толькі што прачытала яго ў зборніку перакладаў “З французскай і бельгійскай паззіі”, якія зрабіла пазтэса Эдзі Агняцвет.

Шмат гадоў гэтае дзіўнае пачуццё не наведвала душу, а зараз зноў ускалыхнуў яе покліч няздзейсненага, прымусіў азірнуцца навокал і ўспомніць старую ісціну, што чалавек можа абысціся без неабходнага і не пражыве без лішняга. Неабходнае -- вада і хлеб, без іх гіне цела. Лішняе -- паззія, без яе мярцвее душа, і жыццё цела наўрад ці тады будзе мець сэнс.

Тры запалкі запальваю
ноччу --
адну за другой.
Першая -- бачыць хачу
твае рысы поўнасцю,
Другая -- каб вочы
ўбачыць твае,
Апошняя --
каб вусны ўбачыць твае.
І, цябе абдымаючы,
помніць аб гэтым.
Пад небам начным,
беспрасветным...
Паззія -- хлеб душы.

Я пайшоў на птушыны кірмаш
і птушак купіў
для цябе,
Каханая.

Зразумець, што такое каханне, можна толькі тады, калі гэтае пачуццё пакідае цябе.

Я на кветкавы рынак пайшоў
і ружы купіў
для цябе,
Каханая.

Каханне як наркотык, залежнасці ад якога хочацца пазбавіцца любой цаной, але калі гэта нават і атрымаецца, ніколі ўжо не ўдасца спаіць у памяці ўспамін аб асапудзе гэтых пакут, і нават праз дзесяці гадоў падсвядомасць будзе імкнуча да іх зноў і зноў.

Я на рынак старых жалязяжак
пайшоў
і купіў я панцуг,
самы цяжкі панцуг,
для цябе,
Каханая.

Спрабаваць разлюбіць, стаміўшыся ад пакут няўдалага кахання, -- бессэнсоўна. Можна толькі паспрабаваць прыдаць яму іншыя формы, тварыць, удасканалючы свае творы, адліваючы іх з адчаю і болю, з якіх, дарэчы, і складаецца сапраўдная любоў, бо калі яна шчаслівая -- гэта першая прыкмета, што ў вас нешта не так.

Там, дзе продаж нявольніц,
пабываў я пасля,
і цябе я шукаў,
ды цябе не знайшоў.
Каханая.

На вокладцы французскага

часопіса “Еўропа”, прысвечанага Полю Элюару, які паказала мне Эдзі Агняцвет, фотаздымак двух людзей, апранутых у касцюмы белых клоунаў. Гэта вобразы, якія абралі для сябе сам пазт і яго жонка Галя, тая самая руская Алена Дзьяканавая, якая, кінуўшы Элюара, стала музай вялікага Далі. Жонка з рускімі каранямі натхняла Луі Арагона, чые вершы таксама ўвайшлі ў зборнік, Вольга Казлова стала мадам Пікасо. Прысвечаны яму верш выдатна перакладзены на беларускую мову. Беларуская кроў цякла ў жылах маці Гіёма Аполінара, хрышчонага як Вільгельм Кастравіцкі. (Пераклады яго вершаў, дарэчы, адкрываюць гэтую кнігу). Не будзем імкнуча вызначыць у нашым артыкуле месца і ролю рускіх (і беларускіх!) жанчын у гісторыі французскага мастацтва (спіс гэты можна прадоўжыць, успомніўшы хаця б Надзею Хада-севич -- мадам Лежэ і маці Уладзіслава Францаўны, жонкі Янкі Купалы, Эмілію Манэ, якая мела прамое дачыненне да сям’і вялікага мастака). Толькі асабіста мне падаецца: немагчыма ролю адыграці гэтыя жанчыны ў тым, што менавіта французскае мастацтва так дакладна адпавядае стану нашых душаў і сэрцаў. Хаця пачуццё і эмоцыі -- інтэрнацыянальныя, пачытайце хаця б верш “Песня пра Сэну”. Вельмі небяспечны верш, бо ў ім пануе зайздросць. “Да каго? -- запытаецеся вы. -- Да ракі?” -- “Не”, -- адкажу я. Бо Сэна тут -- толькі зачэпка, а зайздросціць пазт вопі, бестурботнасці і спакою. На месцы Сэны мог бы апынуцца той жа Нотр-Дам, куст над ракой ці больш удачлівы сябра. Але ж аспярожней! Зайздросць -- вельмі небяспечнае пачуццё. А раптам Бог пачуе тваю малітву і даць табе ўсё тое, чаму зайздросціш, але ж той жа, невядомай табе пакуль цаной, што і іншаму. Хто ведае, колькі сіл каштавала спакойнай рацэ пракласці сабе рэчышча, колькі непад’ёмных камянеў змяла са свайго шляху вада, перш чым бестурботна “да Гаўра і да мора прайшла без перашкод, як

цені летуценняў: між таямніц Парыжа, сярод яго нягод...”

Вельмі часта праца перакладчыка застаецца па-за кадрам. Чытаючы мастацкі твор, мы захапляемся вострымі думкамі аўтара, дакладнымі вобразамі, дзіўным стылем і не задумваемся пра таго, хто зрабіў даступным для нас усё гэта хараство. І забываемся: каб твор па-сапраўднаму зачараваў нас, трэба “перакласці” не толькі словы, але і пачуццё, якія ў той момант валодалі пазтам, перадаць яго настрой, водар паветра, што ўліваўся ў пакой праз адчыненыя ў сад вокны, і блікі святла на стале. Калі ўдаецца такое, няма большага свята для перакладчыка і чытача, непрыкметнага свята тэле-навітага пасрэдня паміж двюма культурамі. Дзякуючы Эдзі Агняцвет такое свята адбылося.

Напісаны верш мае свой лёс, які ўжо не залежыць ад волі яго аўтара, таксама, як лёсы дзяцей непадуладнага жаданням і намерам іх бацькоў. Але ж хопіць іншасказанняў, пагаворым пра гэту цікавую кнігу, якая зараз ляжыць перада мною. Прыгожая вокладка, выдатныя ілюстрацыі, аўтара якіх мне давалося шукаць па ўсяму зборніку. У рэшце рэшт знайшла яго прозвішча на апошняй старонцы ў выхадных даных, сярод работнікаў рэдакцыі “Мастацкая літаратура”, паміж рэдактарам В.Семухам і афарміцелем А.Царовым. Знаёмцеся: Анры Маіс. Хачу ад усёй душы павіншаваць “Мастацкую літаратуру” з новым выдатным супрацоўнікам і запытацца, хто, між іншым, атрымаў ганарар і распісаў у ведамасці? А раптам нас чакае сенсацыя? У выхадных жа даных я знайшла звесткі і аб тыражы кнігі. Ён таксама заслужоўвае ўвагі: адна тысяча экзэмпляраў. Аўтару перакладаў растлумачылі, што французская і бельгійская паззія -- справа элітарная. Шчыра кажучы, даведаўшыся пра гэта, я адчула

сапраўднаю гордасць: упершыню ў жыцці мяне прылічылі да эліты! А я ж, наіўная, усё жыццё думала, што ў цікавасці да французскай паззіі няма нічога звышінтэлектуальнага. Дарэчы, пераклады паззіі на беларускую мову -- з’ява вельмі цікавая, але не самая распаўсюджаная і любімая нашымі выдавецтвамі. А шкада: гэта ж выдатная магчымасць папулярызацыі як замежнай паззіі, так і беларускай мовы.

Ні ў якім разе не хачу шукаць тут нечый злосны намер, бо ўжо даўным-даўно зразумела: нашым унутраным і знешнім ворагам не трэба марнаваць сілы і сродкі на правядзенне дыверсій у гэтай краіне. Уласнае глупства, непрадбачлівасць і просты недагляд здольны стварыць і ў прамысловасці, і ў душах чалавечых разбурэнні і катастрофы, якія будуць не пад сілу ніводнаму злодзею. Разумею, што ніхто не хацеў абразіць нябожчыка Маісца, разумею, што ў краіне складанасці з паперай і інтэлектам, што яшчэ не ўсяго Чэйза паспелі надрукаваць. Разумею і тое, што, напэўна, нас чакаюць чарговыя выбары, і зноў нашы паштовыя скрынкі будуць забіты лістоўкамі з абяцаннямі райскага жыцця, а пад’езды да самых плямпач абклеены праграмамі і заклікамі, якія бясследна знікнуць з памяці саміх кандыдатаў у дзень іх абрання. Ды і ўвогуле, гэта справа густу -- на што выкарыстоўваць паперу -- на друкаванне палітычных праграм і заклікаў ці выданне Элюара, Аполінара, Прэвера. Але богі любяць смяяцца над людзьмі, і калі мы, захапіўшыся палітыкай, пачынаем эканоміць на французскай паззіі, яны злосна і іранічна пасміхаюцца. Бессмяротныя яшчэ раз нагадваюць нам, што можна пражыць без неабходнага і нельга -- без лішняга.

Не так даўно перакладчыцу гэтага зборніка Эдзі Агняцвет наведваў Клод Жаліф -- пасоп Францыі ў Беларусі. Ён падарыў ёй букет гваздзікоў, падзякаваў за ўвагу да сваёй краіны, за тое, што пазтэса робіць для папулярызацыі французскага мастацтва на Беларусі.

Мы называем сябе еўрапейскай дзяржавай і хочам, каб нас паважалі ў свеце. Але пры гэтым забываемся, што пачынаць трэба з таго, каб навучыцца з павагай ставіцца да саміх сябе, да сваёй культуры. Гэтага за нас не зробіць ніхто.

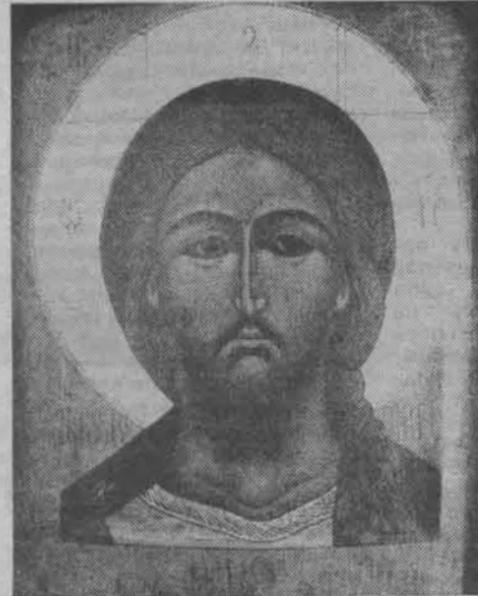
Вераніка ЧАРКАСАВА.

АБРАЗ ІСУСА ХРЫСТА ВЯРНУЎСЯ НА РАДЗІМУ

Цяпер мы больш прывыклі да таго, што каштоўнасці вывозяцца ад нас за мяжу. Ужо нікога не здзіўляе паведамленне, што на мытні затрымалі кантрабанду антыкварыяту, царкоўных абразоў. І тым больш прыемна пачуць, што, наадварот, нешта згубленае і забытае вярнулася ў краіну.

У першыя дні вайны, калі нямецка-фашысцкія войскі імкліва рухаліся па тэрыторыі Беларусі, у адным мястэчку снарад патрапіў у царкву. Нямецкі салдат Карл Гутман забег у палаючы храм і вынес адтуль абраз Ісуса Хрыста.

Ваенныя шляхі прывялі маладога салдата і на бітву пад Масквой, і на абарону правабярэж-

жа Дняпра, калі яго фарсіравалі савецкія войскі. Але ён жыў і здаровы дачакаўся капітуляцыі Германіі. І ўвесь гэты час насіў пры сабе ікону.

-- Гэта не я выратаваў ікону, а яна зберагла мяне ў тыя цяжкія гады, -- сказаў спадар Гутман.

Сумленне, сэрца і душа гаварылі яму, што абраз павінен вісець не ў яго кватэры, а ў царкве на Беларусі, адкуль быў вы-

везены больш за 50 гадоў таму. Карл Гутман звярнуўся за парадамі да езуіта ўсходняга абраду айца Ота. Гэтая гісторыя вельмі кранула законніка, і ён звязаўся са спадаром Дэ Вольфам, прэзідэнтам дабрачыннага міжнароднага місіянерскага таварыства святых Кірылы і Мяфодзія. Спадар Дэ Вольф вядзе актыўную місіянерскую дзейнасць на Заходняй Украіне ў грэка-каталіцкіх парафіях. І

вось чарговы раз, калі прыехаў з Кельна ў Львоў, ён заехаў у Мінск і перадаў ікону ў грэка-каталіцкую капліцу Іконы Маці Божай Нястомнай Дапамогі, якая знаходзіцца па вуліцы Прытыцкага.

Гэты падарунак вернікам дарэгі ўдвая. Па-першае, як знак увагі і чалавечнасці з боку спадара Гутмана. Па-другое -- Беларуская грэка-каталіцкая царква, якая знаходзіцца, мабыць, у

самым жабрацкім стане сярод царкваў Беларусі (не можа вярнуць ні храмаў, ні ікон, ні літаратуры) рада набыццю любых царкоўных каштоўнасцяў. А такіх -- асабліва.

С.СЯНКЕВІЧ.

НА ЗДЫМКАХ: вернуты абраз святар грэка-каталіцкай капліцы ў Мінску айцец КАЗІМІР.

Фота Віктара СТАВЕРА.

Чырвоны Струмень Свабоды

(Валерыі Урублеўскі)

Мэта газеты, як сведчыць ужо сама яе назва, заключалася ў тым, каб расказаць народу, сялянству праўду, “мужыцкую праўду”. Газета бязлітасна і паслядоўна выкрывала антынародную палітыку царызму, паказвала грабежніцкі характар сялянскай рэформы 1861 года, імкнулася пакончыць з верай у добрага цара, з царысцкімі ілюзіямі, пашыранымі ў той час сярод сялянства. Газета даводзіла, што народ можа спадзявацца толькі на ўласныя сілы і на дапамогу сваіх шчырых сяброў і добразычліўцаў — рэвалюцыянераў. Толькі тады будзе заваявана спраўддзая свабода, пра якую стагоддзямі марыць народ, “якую мы самі, мужыкі, паміж сабою зробімо”. Газета спасылалася на антыфеадалную барацьбу рускага народа (“народ у Пецярбургу, Маскве і па цэлай Расіі пачаў вельмі крычаць”), заклікала падтрымаць прагрэсіўны польскі вызваленчы рух, але не забываць пры гэтым і сваіх уласных задач. “Ясыка-гаспадар з-пад Вільні” (такім псеўданімам з нумара ў нумар падпісвалася газета) амаль цэлы год размаўляў з сялянамі і быў іх верным і разумным дарадчыкам.

У Цэнтральнай бібліятэцы Акадэміі навук Літвы ў Вільнюсе захоўваецца нумар “Мужыцкай праўды”, на якім рукою Тадэвуша Урублеўскага зазначана: “Пісаў Валерыі Урублеўскі”. Мажліва, Валерыі, для якога беларуская мова была такой ж роднай, як і польская, і сапраўды ўдзельнічаў у напісанні асобных нумароў гэтага славацітага выдання. Яшчэ больш быў патрэбны яго арганізатарскі талент пры наладжванні друкавання газеты. Не выключана, што газета і друкавалася дзе-небудзь у пушчы побач з Саколкай. І ўжо зусім дакладныя звесткі мы маем пра тое, што Урублеўскі, разам са сваімі таварышамі па рэвалюцыйнай арганізацыі, распаўсюджваў газету — ноччу сядлаў каня і развозіў па вёсках і палях небяспечныя для царскага ўлад лісты. Раніцой сяляне знаходзілі іх ля варот або на прыдарожных слупах. Письменныя сярод сялян было мала. Нагаджваліся калектыўныя чытанні.

З царскіх следчых матэрыялаў відаць, што ў Сакольскім павеце, дзе дзейнічаў Урублеўскі, “Мужыцкая праўда” была асабліва папулярная, некаторыя сяляне ведалі асобныя яе нумары на памяць. Спецыяльная следчая камісія, якая напярэддні паўстання працавала ў Адэльску, устанавіла, што да распаўсюджвання газеты меў дачыненне фельчар Сакольскага пісарска-егерскага вучылішча Сянкевіч, і запатрабавала, каб загадчык вучылішча (г.зн. Валерыі Урублеўскі) прыслаў яго ў Адэльск.

Вядома ж, камісія не дачакалася Сянкевіча. 29 студзеня 1863 года Урублеўскі адказаў, што фельчар па сямейных справах выехаў у Гродна. Валерыі разлічыў правільна. Навокал было неспакойна, і камісія паспяшалася закончыць справу і рэцывавацца з Адэльска. Так абарвалася нітка, якая магла прывесці царскіх сышчыкаў да важных адкрыццяў.

Калі Урублеўскі пісаў свой адказ у Адэльскую следчую камісію, у Польшчы ўжо дзевятнаццаты дзень бушавала паўстанне. Літоўскі правінцыяльны камітэт на чале з Каліноўскім, нягледзячы на разыходжанні, што існавалі паміж рэвалюцыйнымі цэнтрамі Варшавы і Вільні, вырашыў падтрымаць паўстанне польскага народа.

Недзе ў патаемным схове ў падпярочніка Урублеўскага ляжаў мандат рэвалюцыйнай арганізацыі, якім засведчвалася, што сціплы загадчык пісарска-егерскага вучылішча займае ў канспіратыўнай іерархіі высокую пасаду ваеннага начальніка (ваяводы) усёй Гродзеншчыны.

Але гэта быў пакуль што военачальнік без арміі. Паўстанне ў Польшчы пачалося заўчасна, калі Беларусь і Літва яшчэ не былі гатовыя да ўзброенага выступлення. Патрэбны быў некаторы тэрмін, каб стварыць паўстанцкія атрады, забяспечыць іх зброяй, вопытнымі кадрамі, усім неабходным. Вялікая падрыхтоўчая работа ляжыла на плечы Урублеўскага. За гэтымі клопатамі яго застае член Часовага ўрада Літвы і Беларусі (так у 1863 годзе стаў называцца Літоўскі правінцыяльны камітэт) Ян Козел, пасланы Каліноўскім у Пецярбург, Маскву і на Беларусь для каардынацыі дзеянняў. “У Гродне сустраўся я з Урублеўскім, які даўно быў ужо начальнікам Гродзенскай губерні”, — пісаў ён пазней.

Але неўзабаве ў Вільні, у рэвалюцыйнай арганізацыі, адбыўся пераварот. У канцы лютага 1863 года “белыя” на Беларусі і ў Літве вырвалі ўладу з рук “чырвоных”. Замест суверэннага Часовага ўрада Літвы і Беларусі, у Вільні ўтварыўся Аддзел варшаўскага ўрада на чале з ліберальным памешчыкам Якубам Гейштарам. Усе мандаты і прызначэнні былога рэвалюцыйнага ўрада Каліноўскага касуюцца. Быў адхілены, такім чынам, і Урублеўскі.

У Гродна прыбыў новы ваявода — стары эмігрант, які ўдзельнічаў некалі ў паўстанні 1831 года, палкоўнік Ануфрый Духінскі. Нават тыя людзі, адкаго залежала яго прызначэнне, у адзін голас прызнаюць памылковасць гэтага выбару. “Рэгулярны салдат аказаўся няздольным весці лясную вайну”, — піша пра Духінскага член варшаўскага ўрада, прадстаўнік правага крыла “чырвоных” Агтон Гілер. “На мяне ён зрабіў уражанне чалавека аджыўшага”, — пагаджаецца Якуб Гейштар. “...Духінскі да такой ступені не быў азнаёмы з тутэйшым краем, што нават не ведаў, што ў Брэсце знаходзіцца крэпасць”, — сведчыць Апалін Гафмейстар. “Паўнейшая няздатнасць”, — як бы падсумоўвае ўсе гэтыя ацэнкі-характарыстыкі блізка да Гілера член варшаўскага паўстанцкага ўрада Аскар Авейдэ. І такі Духінскі меўся кіраваць баявымі дзеяннямі гродзенскіх паўстанцаў.

Але “белыя” пры ўсім сваім жаданні не маглі цалкам пазбавіцца “чырвоных”: занадта відавочныя былі іх энергія, вопыт, рэвалюцыйныя заслугі. Былы старшыня беларуска-літоўскага рэвалюцыйнага ўрада Кастусь Каліноўскі атрымлівае мандат паўстанцкага камісара Гродзенскай губерні, Валерыі Урублеўскі прызначаецца начальнікам штаба да ваяводы Духінскага. А паколькі Духінскі, як мы ўжо казалі, энергіяй не выпучаўся і не ведаў мясцовых умоў, менавіта на сяброў-аднадумцаў прыйшоўся ўвесь цяжар падрыхтоўкі партызанскай вайны на Гродзеншчыне. На гэты раз Каліноўскі прыбыў у родныя мясціны пад прозвішчам Чарноцкага.

Рэвалюцыянеры разумелі, што іх паражэнне ў спрэчках з “белымі” часовае, што прыйдзе свята і на іх вуліцу. У рэшце рэшт галоўным ворагам зараз быў царызм... Пры сустрэчы з сябрам Урублеўскі з радасцю пераканаўся, што яго думкі

зноў супадаюць з думкамі Каліноўскага.

Адзін з галоўных асяродкаў падрыхтоўкі ўзброенага выступлення ў гэты час знаходзіўся ў Беластоку, дзе канспіратары мелі нямаю свайх аднадумцаў нават сярод афіцэраў мясцовага гарнізона, частка якіх належала да вядомай ваенна-рэвалюцыйнай арганізацыі “Камітэт рускіх афіцэраў у Польшчы”. Гэта была вялікая ўдача: афіцэры добра ведалі размяшчэнне і тактыку царскіх войскаў, былі гатовы ў любы момант узначаліць паўстанцкія падраздзяленні.

Апаліну Гафмейстара, які прыехаў у Беласток у канцы сакавіка 1863 года, давялося павышаць у галоўнай штаб-кватэры падпольшчыкаў. Разам з ім маем магчымасць зазірнуць туды і мы. Паслухаем яго расказ: “У Беластоку я адшукаў кватэру Чарноцкага (Каліноўскага) і адправіўся з ім да Духінскага, які жыў у нейкага маладога доктара (прозвішча нямецкае, не помню). Там я застаў Урублеўскага над картамі разам з Духінскім, вельмі занятым, пры тым мноства асоб, што прыходзілі і выходзілі, якіх я ні раней, ні пасля не бачыў, сцэна, не раўняючы, як на такучцы, кожны спышаўся...” Перад намі, як жывая, паўстае карціна апошняга напружання канспіратараў перад узброеным выступленнем.

Гродзенскія паўстанцы шчаслівейшыя за іншых — яны мелі свайго руплівага летаніста, які дзень пры дні заносіў на паперу падзеі іх узброенай барацьбы, іх перамогі і няўдачы. Гэта быў беластоцкі настаўнік Ігнат Арамовіч, ад’ютант у галоўным штабе паўстанцаў Гродзенскага ваяводства. Апынуўшыся пасля паўстання за мяжу, ён выдаў у 1865 годзе ў Швейцарыі свой дзённік-ўспаміны пад назвай “Летуценні. Запіскі аб партызанскім руху на Гродзеншчыне ў 1863 і 1864 гадах”. Кніга — і гэта вельмі каштоўна для нас — напісана чалавекам, які на працягу ўсяго паўстання неадлучна знаходзіўся пры Урублеўскім.

Агульнае паўстанне на Гродзеншчыне было прызначана на 12 (24) красавіка 1863 года. У гэты дзень на загадзя намечаны зборны пункт у вёсцы Каменка прыбыло шэсць рэвалюцыйна настроеных афіцэраў беластоцкага гарнізона і сем дзесяткаў іншых добраахвотнікаў з Беластока.

Як ручайнікі ўліваюцца ў раку, так да асноўнага ядра раз-пораз далучаліся новыя групы — з Бельскага і Сакольскага паведаў, са Свіслачы. З Сакольшчыны добраахвотнікі ішлі асабліва дружна: там была моцная арганізацыя, створаная яшчэ Урублеўскім.

Неўзабаве сюды, у Беластоцка-Сакольскі атрад, з’явіліся Духінскі і Урублеўскі і прынялі каманду на сябе, адначасова пакідаючы за сабой і кіраўніцтва іншымі атрадамі губерні. Тут утварыўся галоўны штаб.

Падлікі паказалі, што ў атрадзе каля трохсот байцоў. Іх падзялілі на тры роты. Дзве з іх узначалілі беластоцкія афіцэры Баранцэвіч і Раман, трэцюю — адстаўны маёр Эдвард Кярсноўскі, які прывёў у атрад валанцёраў Бельскага павета.

Большасць паўстанцаў не мела ваеннага вопыту, у некаторых не было ніякай зброі, нават кос. Усё гэта моцна трывожыла Урублеўскага. У атрадзе цэлымі днямі безупынна праводзіліся вучэнні. Толькі гэтых дзён аставалася занадта мала.

ПРЫГАЖОСЦЬ, ПЕРАНЕСЕНАЯ НА ПАЛОТНЫ

Пасада ў Рамана Кіслага сціплая — загадчык гаспадаркі школы ў гарадскім пасёлку Свіслач Гродзенскай вобласці, але ведаюць захваленню жывапісам, якім ён займаецца з дванаццаці гадоў і якому аддае ўвесь вольны час. Раман Іванавіч любіць прыроду, родныя прасторы і пераносіць гэтую прыгажосць і сваё бачанне яе на палотны. Яго работы выстаўляліся ў абласным цэнтры, знаёмлілі з ім і жыхары раёна. Раман Іванавіч — чалавек рознабаковых інтарэсаў. Ён не мае спецыяльнай адука-

цыі і законы жывапісу і колеру асвойваў самастойна. Сам жа навучыўся ігры на акардэоне, валодае сталярнай і слясарнай справай, захапляецца фатаграфіяй. І ўсё ж галоўнае — жывапіс. Яго пейзажы ўпрыгожваюць класы школы, дзе ён працуе, экспануюцца ў мясцовым музеі, уваходзяць у калекцыі аматараў мастацтва ў суседняй Польшчы.

Яўген КАЗЮЛЯ.

НА ЗДЫМКАХ: Раман КІСЛЫ; праца мастака “Зімы пейзаж”.

Фота аўтара.

Генадзь КІСЯЛЕЎ.

З БЕЛАРУСКАЙ ФІЛАТЭЛІ

ГІСТОРЫЯ АДНАГО КАНВЕРТА

Многія старонкі гісторыі беларускай філатэлі былі доўгі час невядомы нават філатэлістам. Большасць калекцыянераў паштовых марак не ведала і не ўяўляла, колькі цяжкасцей, перашкод, забарон стваралі ўпады пры рэалізацыі выпуску тых ці іншых паштовых выданняў, заказаных пошце беларускімі філатэлістамі.

У 1962 годзе ў Беларусі пачалі падрыхтоўку да святкавання 125-годдзя з дня нараджэння К. Каліноўскага. Уключыліся ў гэтую падрыхтоўку і нашы філатэлісты. У канцы красавіка (амаль за год да юбілею) на пасяджэнні прэзідыума праўлення Беларускага рэспубліканскага аддзялення Усесаюзнага таварыства філатэлістаў было прынята рашэнне звярнуцца ў ЦК КПБ і Міністэрства сувязі БССР з просьбай выпусціць да юбілею паштовую марку, канверт і спецыяльны штэмпель для юбілейнага гашэння. Мы прасілі вырабіць два штэмпелі — адзін для спецгашэння ў Мінску, другі — у Гродне. Письмы з хаданіцтвам былі перададзены ў ЦК і Міністэрства сувязі БССР. Чакаць адказу давялося некалькі месяцаў, потым — выклік у ЦК, дзе быў дадзены адказ на нашу просьбу: ні марка, ні канверт выпушчаны не будуць, магчыма будзе толькі спецштэмпель і толькі для Мінска. "Хопіць і аднаго", лічылі чыноўнікі і партыйнага дому. У Міністэрстве сувязі БССР заявілі, што, маўляў, позна, мала часу на выкананне заяўкі і што няма адпаведных указанняў зверху. Хаця да юбілею заставалася больш за паўгода і можна было выпусціць, калі не марку, то хаця б канверт з партрэтам К. Каліноўскага і спецштэмпель. Пачаліся паўторныя хаджэнні па інстанцыях, просьбы, пісьмы, а ў адказ — зневажанні і абразы. Адзін з чыноўнікаў ЦК КПБ у адказ на заўвагу, што пра Каліноўскага, як кіраўніка паўстання супраць царызму, ведаюць не толькі ў Беларусі, але і ў Літве, у Польшчы, заявіў: "Калі некаторыя яго ведаюць, то гэта не значыць, што трэба выпускаць на ўсю краіну мільённымі тыражамі канверты і марку". У рэшце рэшт пасля неаднаразовых паходаў, просьбаў, пісьмаў у ЦК быў дадзены дазвол на выраб толькі спецштэмпеля да юбілею. Маркі і канверты звычайна выдаваліся мільённымі тыражамі і разыходзіліся па краіне і свеце, несучы інфармацыю пра каго-небудзь ці пра што-небудзь,

а калі хочучь скараціць гэтую інфармацыю, то робяць спецгашэнне. Спецгашэнняў жа звычайна бывае не больш за 1 000—1 200 штук, і яны звычайна асядаюць у калекцыях.

Спецыяльны штэмпель быў выраблены ў майстэрнях Міністэрства сувязі СССР па малюнку мастака А. Плятнёва. Юбілейны тэкст на штэмпелі дадзены на беларускай і рускай мовах: "125 год з дня нараджэння К. Каліноўскага. Мінск. Паштамт. 2.2.1963 г." Прымяняўся ён адзін дзень.

Калі стала вядома, што афіцыйны канверт Міністэрства сувязі СССР выдаваць не збіраецца, вырашылі выдаць яго ўласнымі сіламі. Такі вопыт у мінскага клуба філатэлістаў быў. Да гэтага часу ён выдаў больш за 10 канвертаў для розных клубных гашэнняў. У канцы студзеня 1963 года ў друкарні "Трансжелдордиздата" было выраблена 1 000 канвертаў да юбілейнага гашэння. На звычайным стандартным канверце філіяльным колерам быў зроблены надпіс з 7 радкоў на рускай мове: "125 год з дня нараджэння Беларускага рэвалюцыянера К.С. Каліноўскага (Настася Каліноўскага). 1838. 2.11.1963". Такім чынам да 2 лютага 1963 года сярод філатэлістаў Мінска была распаўсюджана 1 000 канвертаў і на іх праведзена спецыяльнае гашэнне.

Але гэта не ўся гісторыя з канвертам, прысвечаным К. Каліноўскаму. Калі сярод філатэлістаў Мінска распаўсюдзілася вестка аб тым, што афіцыйнага канверта да юбілею не будзе, многія філатэлісты прапанавалі ідэі, як ажыццявіць выпуск такога канверта. На жаль, не помню, хто прывёс у праўленне клуба канверт з намалёванымі партрэтамі К. Каліноўскага і паўстанцаў зброяй. Малюнак быў выкананы тушшу. Аўтар прапанаваў выкарыстаць яго для выпуску юбілейнага канверта. Аднак гэта не ўдалося зрабіць. Малюнак на канверце патрабаваў распрацоўкі, патрэбны быў юбілейны тэкст, а часу не хапала. На гэтым адзіным канверце, вырабленым ручным спосабам, было зроблена спецыяльнае гашэнне юбілейным штэмпелем. Доўгі час канверт захоўваўся ў калекцыі мінчаніна Г. Васкрасенскага, пачынальніка калекцыянеравання канвертаў на беларускую тэму. Незадоўга да смерці Георгіі Васільевіч прапанаваў канверт мне. І хаця гэта не паштовае выданне, а самвыдат, я захоўваю яго ў калекцыі нароўні з паштовымі. Гэта ж частка гісторыі беларускай філатэліі.

Леў КОЛАСАЎ.

Рэдактар Вацлаў МАЦКЕВІЧ

ЗАСНАВАЛЬНІК:

Беларускае таварыства па сувязях з суайчынікамі за рубяжом (таварыства "Радзіма").

НАШ АДРАС:

220600, МІНСК, ПРАСПЕКТ
Ф. СКАРЫНЫ, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80,
33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

СВАІХ ЧЫТАЧОЎ

на Беларусі, у блізім і далёкім замежжы віншuem з Калядамі і Новым, 1994-м годам!
Усім — найлепшыя, шчырыя пажаданні!

"Голас Радзімы".

Нешта год ад года любімае свята — Новы год становіцца ўсё менш і менш радасным. Спачатку падумалася, гэта таму, што старэйшая і ўсё далей і далей адыходзіць дзіцячае захваленне чароўным пахам ёлка, святочных прысмакаў і чакання падарункаў. А потым падумалася, што не такая я, зрэшты, яшчэ і старая, і таму ўзнікла жаданне разабрацца ўсё ж такі, у чым справа. Для гэтага спатрэбілася зусім нямнога — больш пільна ўгледзецца ў сённяшняе жыццё і, прабачце, цэны.

Спачатку ўзнікла жаданне скласці нешта на штат навагодняй спажывецкай карзіны — падлічыць, у якую суму абыдзецца сярэднястатыстычнай сям'і сустрэча гэтага свята. Пахадзіла я па магазінах, паглядзела на тавары і цэнікі, і ідэя гэтага знікла разам з рэшткамі навагодняга настрою. Колькі будзе каштаваць сапраўдная ёлка, пакуль што невядома, хаця па радыё давялося ўжо пачуць неверагодную цану — да 50 тысяч рублёў! Штучныя прыгажуні абыдзецца яшчэ даражэй, тут цана пачынаецца таксама з дзесяткаў тысяч. Што тычыцца ёлачных цацак, то ёсць выбар — ад шыкоўных замежных набораў шароў коштам за 100 тысяч да нашых айчынных, але кожны не менш чым рублёў па 800—900. Дадаўце сюды ж і гірлянду з рознакаляровых лямпачак тысяч за 20 і можаце пераходзіць да святочных падарункаў. Вось тут мне стала зусім сумна, бо адны магазіны прапануюць дзіцячыя цацкі толькі за валюту, другія — за "зайчыкі", але і там, і там гэтыя дзіўныя мішкі, лялькі і машыны сярэднястатыстычнай сям'і з сярэднястатыстычным дзіцем недаступныя. Можна, канешне, набыць і нешта больш таннае — шакаладнага Дзеда Мароза тысяч за 10 ці зусім ужо танна паветраны шарык, але як будзе адчуваць сябе тваё дзіця сярод сяброў, у якіх больш заможныя бацькі і, адпаведна, даражэйшыя падарункі? Сёння ў многіх дзіцячых садках горада няма сродкаў на навагоднія падарункі, і бацькам прапанавалі самі скласці ў пакецікі шакаладкі і цукеркі, каб пасля прадстаўлення раз-

даць малым. Пакецікі падлісаны, бо крый Бома, каб Леначы дастаўся замест яе карамелі Наташчкін "снікерс", а Ванечку замест яго апельсіна Сашын яблык. Але ж як сябе будуць адчуваць дзеці, якія, раскаваўшы пакецікі, захочуць пахваліцца адзін перад адным сваімі прысмакамі! Пасля гэтага за-

мест шампанскага "Дэ-лап'ерэ" (за 20 тысяч бутэлек) бацькам застаецца наліць сабе шклянку традыцыйнай і больш таннай горкай, каб не бачыць ні свайго, ні дзяцей сваіх прывнэння.

Так што з Новым годам, паважаныя, з новым шчасцем!

Вераніка ЧАРКАСАВА.

Па ініцыятыве Таварыства беларускай мовы імя Ф.Скарыны, з удзелам Міністэрства інфармацыі і Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, Акадэміі навук Беларусі, Беларускай энцыклапедыі, Нацыянальнага навукова-асветнага цэнтра імя Ф.Скарыны 4-6 траўня 1994 года ў Мінску адбудзецца першая нацыянальная канферэнцыя "Праблемы беларускай навуковай тэрміналогіі". На ёй будуць разгледжаны практычны вопыт айчынай тэрмінатворчай дзейнасці, пытанні распрацоўкі беларускай навукова-тэхнічнай тэрміналогіі, укладання рознагаліновых слоўнікаў.

Аргкамітэт канферэнцыі просіць паведаміць пра намер удзельнічаць з прыкладаннем назову даклада (паведамлення) і кароткай анатацыі зместу аб'ёмам да 200 знакаў. Анатацыі мяркуюцца змясціць у праграме канферэнцыі, а даклады і разгорнутыя паведамленні — надрукаваць у спецыяльным выніковым зборніку.

Просім удзельнікаў канферэнцыі даслаць таксама звесткі пра сябе: імя і прозвішча, месца працы і пасада, навуковая ступень, навуковае званне, службовы і хатні адрасы, тэлефоны.

Заяўкі на ўдзел прымаюцца да 1 сакавіка 1994 года на адрас: 220005, Мінск, вуліца Румянцава, 13. ТБМ імя Ф.Скарыны, аргкамітэт тэрміналагічнай канферэнцыі.

Даведачныя тэлефоны: 33-25-11, 39-50-61, 39-44-77.

Аргкамітэт.

Пазіцыя рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках "Голасу Радзімы", не заўсёды супадаюць.

Газета набрана і звярстана ў камп'ютэрным цэнтры рэдакцыі газеты "Вечерний Минск".
Аддрукавана ў друкарні "Беларускі Дом друку".
Індэкс 63854. Зак. 1833.
Падпісана да друку 27. 12. 1993 г.